

**La Vall
d'Albaida**

Roda la Vall d'Albaida

Guía de cicloturisme

**Punts
d'Informació
Turística
en La Vall d'Albaida**

**Mancomunitat
de Municipis
de la Vall d'Albaida**
Departament de Turisme
C/ Sant Francesc, 8 pl. Baixa
46870 Ontinyent
T 96 238 90 91
F 96 238 85 45
valldalbaida.com
mancovall.com
turisme@mancovall.com

**TOURIST INFO AIELO DE MALFERIT
MUSEU DE NINO BRAVO**

Passeig de l'Eixample, s/n
46812 Aielo de Malferit
T 96 236 07 20 - 654 394 296
aielodemalferit.es
aielo@touristinfo.net

**TOURIST INFO ALBAIDA
MUSEU INTERNACIONAL
DE TITELLES D'ALBAIDA (MITA)**

Plaça del Pintor Segrelles, 19
(Palau dels Milà i Aragó)
46860 Albaida
T 96 239 01 86
albaidaturisme.com
mita@albaida.es

TOURIST INFO BOCAIRENT

Plaça de l'Ajuntament, 2
46880 Bocairent
T 96 290 50 62
bocairent.org
bocairent@touristinfo.net

TOURIST INFO LLUTXENT

Av. de València, 66
46838 Llutxent
T 96 229 43 86 - 96 229 40 01
llutxent.es
informacio@llutxent.org

TOURIST INFO ONTINYENT

Plaça de Sant Roc, 2 (Palau de la Vila)
46870 Ontinyent
T 96 291 60 90
turismo.ontinyent.es
ontinyent@touristinfo.net

TOURIST INFO VALL D'ALBAIDA

c/ Sant Francesc, 8 pl. Baixa
46870 Ontinyent
T 673 346 177
valldalbaida@touristinfo.net

**La Vall
d'Albaida**

ciclorutes

Índex

Ciclorutes

07	Introducció. La Vall d'Albaida, un viatge en bicicleta
13	Àmbit geogràfic i entorn natural
22	Simbologia
23	Travessia per etapes
25	Etapa 1. Ontinyent - Bocairent. De la Vall a la Mariola
35	Etapa 2. Bocairent - Aiello de Malferit. Les muntanyes que rodegen la vall
45	Etapa 3. Aiello de Malferit - Llutxent. La Vall profunda
55	Etapa 4. Llutxent - Albaida. A l'Ombria del Benicadell
65	Etapa 5. Albaida-Ontinyent. Per terres del marquesat
75	Rutes temàtiques:
76	_El Barranc del Joncar
78	_Els pobles del riu
80	_El Surar de Pinet - Llutxent
82	_El Camí dels Corporals de Llutxent
84	_El Camí de Jaume I a la Vall d'Albaida
86	_Penyes Albes i Terrateig
88	_L'Ombria del Benicadell
90	_La Covalta
92	Mapa general
94	Consells

La Vall d'Albaida, un viatge en bicicleta

Descobrir un territori nou o redescobrir un paisatge ja conegut, sempre és una aventura gratificant, un aprenentatge continu. Cada viatge és diferent, hàgem estat o no prèviament. Canvien les persones que ens van acompanyar i les gents que ens trobem, canvia el territori, canvia el paisatge segons l'època de l'any i sempre trobem nous matisos que converteixen el viatge en una experiència única. Si el nostre mitjà de transport és al ritme lent i pausat d'una bicicleta, les nostres sensacions es multipliquen, els dies s'intensifiquen i el temps transcorregut es dilata i enriqueix perquè vivim també, l'espai intermedi.

El viatge comença amb els preparatius i es prolonga durant i després del trajecte.

Importa tant o més que la destinació, el camí recorregut. Els viatges amb bicicleta, equivalen fins a cinc vegades més que un viatge convencional, tenen més càrrega emotiva, gaudeixes mentre et traslledes d'un lloc a un altre, de l'aire, del vent, del sol o de l'entorn que et rodeja. No hi han temps morts, el fet de pedalar per camins perduts, pistes forestals vorejant les muntanyes o aconseguint el seus cims, travessar pobles i xarrar amb les seues gents, nodrir-se de la seua cultura i compartir les inquietuds dels seus habitants, és convertir les nostres vacances en una experiència inesborrable a

l'abast de tot aquell que, amb un mínim de capacitat física i una alta dosi de voluntat, desitge conèixer en profunditat una comarca fascinant.

La Vall d'Albaida ens ofereix tot el que un cicloturista desitja trobar al seu viatge.

Cal saber escoltar el que el paisatge ens transmet. Viure aquesta sensació en qualsevol lloc del món és una manera d'integrar-se activament als pobles i amb les seues gents, travessar les seues valls i muntanyes és una fantàstica aventura, on retrobar-se amb un mateix i sentir, en alguns moments aqueixa bella i inquietant sensació de soledat. Recuperar, en definitiva el sentit humà de la naturalesa.

En la Gran Travessia de la Vall d'Albaida es recorren 201 km amb un desnivell acumulat de 4.667 m positius superant-se serrals que estan per damunt dels 900 m sobre el nivell del mar i passant per 24 pobles en la ruta general, 34 si incloem les variants temàtiques

Paisatges oberts, muntanyes que rodegen les valls, rius i fonts, pobles amb gents amables i una excel·lent gastronomia. Bons allotjaments i un ingent patrimoni cultural. Al contrari del que puga semblar no és una travessia complexa ni difícil. En realitat cada ciclista és el que decideix la seua duresa si

adapta cada etapa al seu nivell. Aquest viatge pot realitzar-se per qualsevol cicloturista amb un mínim d'experiència. Des de tres dies per als més exigents, fins a una setmana per als més tranquils. És el participant qui tria els dies que necessita en funció de la seua capacitat o de la seua disponibilitat vacacional. El 90 per cent de la ruta transcorre per pistes forestals i camins rurals. Tan sols es circula per carreteres poc transitades 21 km dels 201 de la travessia, inevitables per a enllaçar els camins, encara que també hi ha dissenyat un recorregut per asfalt per a cicloturistes amb alforges o ciclistes de carretera, amb un track disponible per a ells amb un total de 144 km. La màxima altura que aconseguirem és l'Alt de la Replana a 973 metres sobre el nivell del mar, en el terme municipal de Fontanars, i la cota més baixa és la pròpia

Viatjar amb bici és una de les formes més saludables de conèixer el nostre país en el marc del turisme sostenible. La bellesa de l'entorn i la magnificència del paisatge, juntament amb els pobles i llocs culturals de la Vall d'Albaida compensen amb escriure l'esforç realitzat per a descobrir-ho.

ciutat d'Ontinyent, punt d'inici i final, en el barri de la Vila al costat de l'oficina de turisme.

La travessia de la Vall d'Albaida pot realitzar-se en qualsevol època de l'any, no té a penes impacte sobre el medi natural, ja que es circula per camins públics i oberts, evitant els senders o el pas per aquells llocs de major fragilitat o amb algun tipus de protecció.

Per a un cicloturista de nivell mitjà, cinc etapes és el recomanable i així apareix descrit en aquesta guia.

Pot fer-se en més o menys temps, segons els dies disponibles o el nivell físic de cada participant. Tinguem en compte que la bicicleta elèctrica de muntanya també és una bona opció per a gaudir de la travessia sense arribar a l'esgotament i les possibilitats de la qual amplien l'horitzó esportiu de molts ciclistes. La distància entre etapes permet la recàrrega de bateries al

final de cadascuna d'elles sempre que utilitzem la posició d'assistència eco o tour com les prioritàries. (*)

Per a aquells visitants que desitgen aprofundir encara més en el coneixement de la Vall d'Albaida, es descriuen 8 rutes temàtiques que són prolongacions de la ruta general o camins alternatius, 5 de caràcter circular i els altres 3 de caràcter lineal. Estan indicades, tant en la guia com en els tracks, els punts d'inici i final de cadascuna de les rutes temàtiques. En els casos de les rutes temàtiques circulars, aquestes permeten ampliar l'itinerari principal i les rutes lineals, com l'Ombria del Benicadell.

S'ofereix un itinerari alter-natiu per a aquells ciclistes més exigents i preparats en quant a nivell físic. En les rutes temàtiques com el Camí dels Corporals o la Ruta de Jaume I, hi ha durant el recorregut, una càrrega cultural molt major.

Aquesta guia ofereix tota la informació

* Una bicicleta elèctrica, segun la normativa europea, ha de tindre la potència limitada a 250 W i deixar d'assistir al pedaleig a partir de 25km/h. Normalment té quatre maneres d'ús o d'assistència, *eco*, *tour*, *sport* i *turbo*. El mode *eco* et dona suport de manera suau i la bateria té major nivell d'autonomia, sobre 100 km i entre 40 – 50 W de potència. El mode *tour* té una assistència major, amb una potència entre 80 i 120 W, però la seua autonomia estarà entorn dels 60 km segons la mena de terreny. Les altres dues posicions *sport* i *turbo* tenen una assistència immediata i major acceleració fins a aconseguir els 150 -250 W respectivament que és la màxima ajuda del motor. L'autonomia en aquestes dues últimes posicions és menor i no permetria finalitzar cap etapa sense recarregar la bateria.

necessària per a aquells que desitgen realitzar la travessia pel seu compte i serveix d'ajuda també a aquelles agències de turisme que desitgen comercialitzar el producte i facilitar als visitants la reserva d'allotjaments, transport d'equipatges o qualsevol altre servei que el ciclista sol·licite. S'ofereix també una breu descripció de l'etapa, la fitxa tècnica, el perfil orogràfic i algunes ressenyes sobre aspectes físics, culturals o gastronòmics. Els tracks estan disponibles mitjançant l'enllaç directe als mateixos amb el codi QR. Això, permet la seua descàrrega en GPS o en qualsevol dispositiu mòbil amb l'aplicació corresponent.

Advertim que el dispositiu GPS o Telèfon intel·ligent és totalment necessari per a realitzar la travessia. Si no disposem d'ell, haurèm de fer el recorregut acompanyats d'algú que tinga els tracks descarregats. Hi ha una mínima senyalística que ajuda al ciclista en punts molt concrets i l'informa que circula pel camí correcte, però el track és imprescindible. La gran quantitat d'encreuaments, variants i desviaments,

faria molt difícil realitzar la travessia si no coneixem en profunditat el territori. Finalment, recomanar la lectura dels consells pràctics al final de la guia, i sobretot prudència. Encara que es tracta d'un paisatge profundament humanitzat i la travessia ciclista passa per nombroses poblacions, hi ha etapes amb llargs trams d'absoluta soledat. Viatjar amb bici és una de les formes més saludables de conèixer el nostre país en el marc del turisme sostenible. La bellesa de l'entorn i la magnificència del paisatge, juntament amb els pobles i llocs culturals de la Vall d'Albaida compensen amb escreix l'esforç realitzat per a descobrir-ho.

Bon viatge!

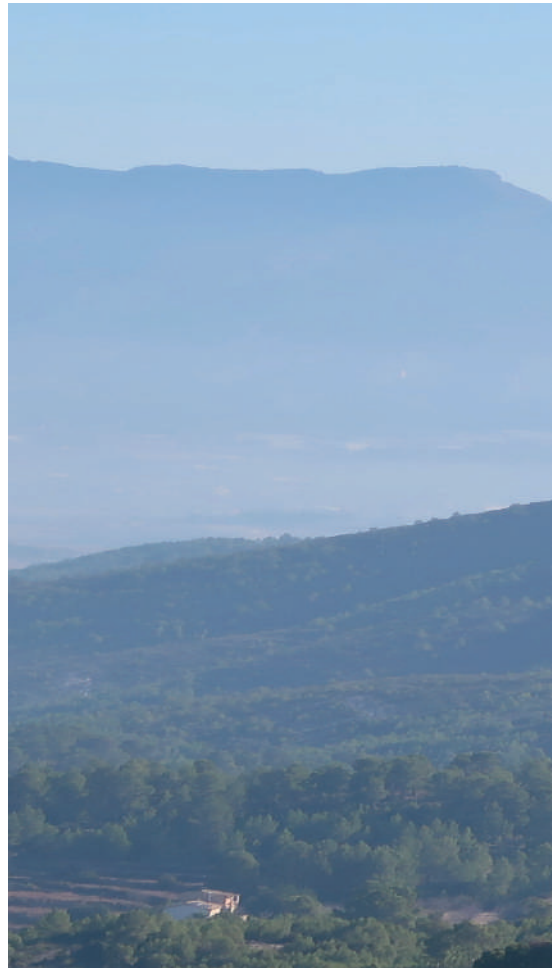

Àmbit geogràfic i entorn natural

Amb una extensió de 721,64 km quadrats i una població pròxima als 90.000 habitants, la comarca de la Vall d'Albaida es troba emmarcada per una sèrie de serres i cadenes muntanyoses d'altitud variable que defineixen el seu territori amb bastant precisió.

És, de totes les comarques valencianes, la millor i més delimitada geogràficament, molt cohesionada, i partícip d'una cultura i tradició amb peculiaritats pròpies que uneixen a tots els seus municipis. La Vall d'Albaida està formada per 34 pobles, la capital dels quals és Ontinyent, amb una densitat demogràfica de 122 habitants per quilòmetre quadrat, molt per davall de la mitjana de la Comunitat Valenciana, que es situa entorn dels 214. Hi ha també, importants diferències entre els distints nuclis urbans, des del més xicotet Sempere o Sant Pere d'Albaida, amb tot just mig centenar d'habitants, fins a la pròpia ciutat d'Ontinyent amb 35.500 habitants en 2017.

Al Baidà és un topònim àrab que significa "la blanca". Amb aquest nom, es coneixia el territori abans de la conquesta de Jaume I i ja, llavors, es feia referència al color de la terra. Els cronistes medievals, es referien a les Terres Albes o terres blanques, quan parlaven de l'ocupació cristiana i sobretot,

a l'abundància de castells que van fer de la vall, un paisatge fortificat. Geològicament, tant el color de les seues terres com la pròpia orografia, tenen el seu origen en els plegaments de l'Era Secundària, que van ser alçats durant el Terciari fa uns 20 milions d'anys. La comarca és un sinclinal perfecte rodejant serres que aconseguen els 1000

metres sobre el nivell del mar. L'ampli tàlveg està format per materials antics que van ser alçats, doblegats i fracturats durant aquest procés geològic. El xoc de la placa africana amb l'europea, va donar origen a aquestes muntanyes sobre el que fa milions d'anys era un fons marí. Aquests moviments de pressió, provocaren també, la creació de les grans

Bocairent.

serralades de la Península Ibèrica, com el Sistema Bètic i els Pirineus, els massissos dels quals els més elevats són: el Mulhacén (Sierra Nevada) i l'Aneto en la frontera amb França. Precisament, les serres calcàries que rodegen la Vall d'Albaida, tenen origen bètic i segueixen la mateixa direcció sudoest-nord-est que les grans cadenes alpines. Les més representatives a la comarca són: la serra Grossa, que la separa de la plana central i la serra de la Solana, que es prolonga cap a l'Ombria d'Ontinyent, la serra d'Agullent, la Covalta i el Benicadell.

La Vall d'Albaida queda emmarcada per muntanyes tan emblemàtiques i conegudes com la serra Grossa, la serra de la Creu i la

La serra Mriola queda situada a la part més meridional de la comarca i tanca, a més, una xicoteta depressió, la Valleta d'Agres, on es situa Bocairent, un dels nuclis medievals més bells de la Comunitat Valenciana.

Serra del Buixarró pel nord-oest i la serra de la Solana pel sud-est. La serra d'Ador i el Morró, tanquen la comarca pel nord-est i les terres dels Alforins, la separen de l'altiplà castellà en suau transició.

La serra Mariola queda situada en la part més meridional de la comarca, i tanca a més una xicoteta depressió, la Valleta d'Agres, on es situa Bocairent, un dels nuclis medievals més bells de la Comunitat Valenciana que, encara que queda fora de l'entorn geogràfic, està unit històricament a la comarca de la Vall d'Albaida. Fontanars dels Alforins és, potser, el poble que té la ubicació més allunyada de la vall estricta i el seu entorn físic, també és diferent a la resta de

les poblacions, ja que forma part de les terres altes de la Meseta.

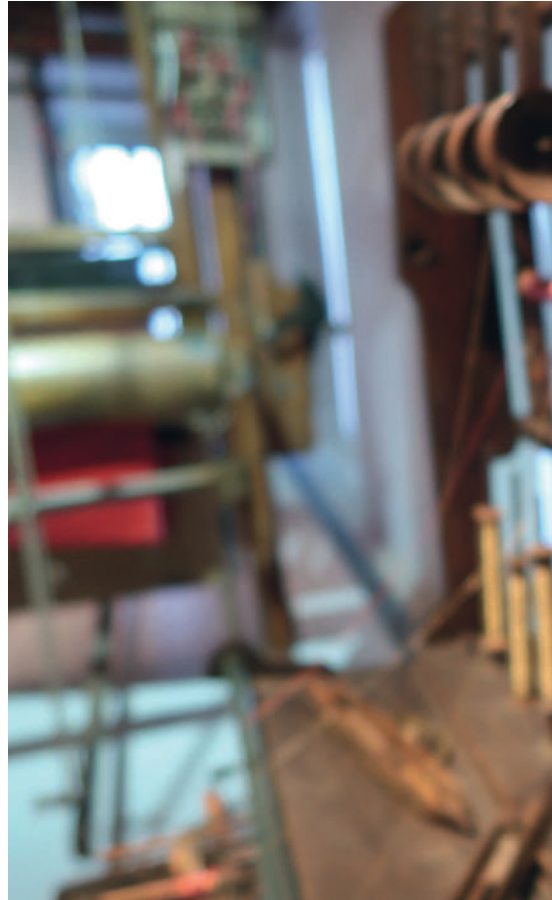
La pròpia orientació d'aquestes muntanyes condiciona la climatologia de la Vall d'Albaida, ja que es canalitzen els vents procedents del mar, el que explica les freqüents precipitacions en algunes zones i les intenses nevades especialment en la serra de Mariola i el Benicadell. El vent de Llevant, carregat d'humitat, s'eleva bruscament en arribar a les muntanyes i això, provoca un descens de temperatura en altura, sobretot, a l'hivern. El clima, també té influència continental, procedent de l'altiplà, amb diferències acusades de temperatura, segons siga la solana o l'Ombria.

Les artèries principals de la Vall d'Albaida són els rius Albaida i Clariano. El primer, és l'afluent del Xúquer i posseeix la major conca hídrica de la comarca, ja que en ell desemboquen infinitat de rambles i barrancs, amb règims molt irregulars, clarament mediterranis: secs a l'estiu i amb episodis esporàdics de torrencialitat durant la tardor o la primavera. El riu Clariano naix al Pou Clar, molt prop d'Ontinyent i desemboca en el riu Albaida a l'altura de Montaverner.

La irregularitat del caudal d'aquests rius ha obligat a l'home a buscar sistemes per a emmagatzemar, distribuir i controlar l'aigua per a derivar-la als camps de cultiu i

les seues pròpies necessitats. Assuts, séquies, pous, preses i molins, són alguns dels sistemes tradicionals per a poder aprofitar i distribuir l'aigua. Nombroses fonts i brolladors expliquen també, la importància de l'aigua subterrània que aflora, especialment, al peu de les muntanyes. Històricament, els nuclis de població es van alçar en xicotets promontoris amb finalitats defensives, però amb la conquesta cristiana d'aquests nuclis i el finançament d'aquests, la major part es van traslladar al fons de la vall, al costat dels cursos d'aigua i les terres fèrtils de cultiu. L'agricultura tradicional de secà es troba en reculada i ha anat perdent importància al llarg de les últimes dècades. La zona oriental de la comarca, que recorrerem en la primera etapa de la nostra travessia, prop del poble de Fontanars dels Alforins, té en l'agricultura, la seua principal font de riquesa, especialment, amb el cultiu de la vinya destinada a la producció d'excel·lents vins i la part occidental, que fins i tot, sent relativament important, es tracta d'una activitat a temps parcial com al cas d'Albaida i Benigànim. Malgrat el minifundisme, moltes explotacions agràries s'han modernitzat i dedicat a la producció de fruïteres, raïm de taula i vi. El cultiu de l'olivera es destina a la producció d'oli de qualitat, mantenint-se en les vessants de les muntanyes, sobretot, en el Benicadell, la serra Grossa i en els termes d'Ontinyent, Aiello i l'Olleria. Un paisatge agrari tradicional que recorrerem en la tercera i quarta etapa i del qual queden testimonis arquitectònics rurals, així com imponents finques agrícoles, masies i ermites disperses dedi-

Telers antics en el Museu Textil. Palau de La Vila.

per a la protecció de les collites. Del cultiu del cotó i de la producció de la seda no queda res, encara que es van mantindre amb bastant rellevància fins a principis del segle XX. Però, un altre dels sectors que ens cridarà l'atenció en la nostra ruta al pas per Ontinyent, Albaida, Bocairent o l'Olleria, és

la presència de fàbriques tèxtils, tant de les modernes factories, com importants restes d'arqueologia industrial. I és que des del segle XV, es coneix una important activitat manufacturera vinculada a la seda i la llana. És suficient una visita abans de començar la nostra ruta al Museu Tèxtil al Palau de la Vila

-Km.0 de la travessia- per a entendre la importància que va tindre i té en l'actualitat la indústria tèxtil a la comarca, que representa, només en Ontinyent el 20% de tota Espanya. La indústria, centrada en aquest sector i en uns altres com el vidre, la ceràmica i la fusta, en menor escala,

donen ocupació a més de la meitat de la població, convertint la Vall d'Albaida en una de les comarques valencianes on el sector secundari té major pes. Aquesta evolució i desenvolupament econòmic industrial, explica la profunda transformació del territori al cor de la vall, amb grans vials que comuniquen les ciutats i els polígons industrials, i la millora i ampliació dels accessos en els últims anys. Potser, aquest sector més urbà, format i coneixedor de l'entorn, és un dels més respectuosos amb el mitjà, conscient de que, són pulmons necessaris per a mantindre la qualitat de vida i que tenen el valor afegit de la seua proximitat. La pràctica d'activitats a l'aire lliure com el ciclisme i el senderisme, són habituals entre els seus habitants i no hi ha cap municipi, que no potencie o promoga aquests esports en el seu entorn natural. I, precisament, és l'entorn natural el que més destaca a la Vall d'Albaida i sobre el qual transcorre la travessia evitant, en tot moment, discórrer per les zones més urbanitzades. El marc de muntanyes que rodegen la Vall serà el nostre recorregut, sense renunciar a visitar el patrimoni cultural de les poblacions per on avança la ruta. Dins de la comarca podem diferenciar quatre unitats paisatgístiques ben definides: les zones altes que tanquen la vall (Alt del Torratser, Covalta, Benicadell, serra Grossa, Alt de Ponce, Gamellons, Buixcarró o Mariola). L'altiplà dels Alforins (Fontanars), la Valleta de Bocarent i la Vall en si, on es situen la major part de les poblacions i per on discorren els rius Albaida i Clariano, que abasten una conca

fluvial de més de 1.300 km quadrats.

La Vall posseeix unes dimensions considerables, el doble, per exemple, que l'extensió d'Andorra, i amb una densitat d'habitants similar al país dels Pirineus, la qual cosa significa un territori extens, sense excessiva pressió antròpica, sobretot, en aquells llocs que major valor ambiental posseeixen com són els entorns de muntanya.

La Vall d'Albaida posseeix a més del Parc Natural de la Serra de Mariola, compartit amb les comarques del Comtat i l'Alcoià, i el Paisatge Protegit de l'Ombria del Benicadell, un bon nombre de Micro reserves de Flora, huit, en concret, localitzades a la comarca, així com tres àmplies zones d'interès comunitari (LIC) amb una extensió superior a les 18.000 Ha. (riu Albaida, Els Alforins i Buixcarró-Marxuquera) amb àrees d'especial protecció per als ocells (ZEPA)

La Vall d'Albaida és una immensa regió natural de gran qualitat mediambiental, amb uns nivells elevats de protecció administrativa (fins al terç del seu territori) on l'ésser humà no ha intervingut de forma dràstica, ni irreversible en molts llocs i on la societat, està cada vegada més sensibilitzada i compromesa amb el seu entorn

amb un total de 29.000 Ha. Incloent també part de la serra de Mariola i Els Alforins. Totes estan catalogades dins de la Xarxa Natura 2000 i per tant, considerades com zones de vital importància en la Comunitat Europea.

En total, els espais naturals protegits de la Vall d'Albaida sota les diferents denominacions, aconseguen un total de 52.650 Ha. Tenint en compte que algunes zones estan catalogades amb més d'una denominació, per exemple LICs integrats en Parcs Naturals o Micro reserves dins de ZEPAs o zones de reserva més àmplies, ens queda una superfície protegida de 22.565 Ha, el que significa respecte a l'extensió total de la comarca (72.222 Ha), res menys que el 31% de tot el territori.

Amb aquestes dades, ens resultarà fàcil entendre l'extraordinari valor paisatgístic i mediambiental de la Vall d'Albaida, reconegut en tots els àmbits científics i per descomptat, amb l'important potencial per a obrir les portes a un turisme responsable. Dels 34 municipis, 29 tenen algun espai protegit i entre ells en alguns casos com Quatretonda, Pinet, Llutxent, Beniatjar o Albaida fins a quatre dins del seu propi terme municipal.

Els Alforins.

Estructura i contingut de la guia

En la representació gràfica del llibre de ruta, la simbologia utilitzada es la següent:

 Distància en quilòmetres	 Circular: si/no	
 Desnivell acumulat pujada	 Altitud màxima	
 Desnivell acumulat baixada	 Altitud mínima	
 Cim	 Museo	 Càmping
 Estació FFCC	 Arqueologia hidràulica	 Alberg
 Parc Natural	 Molí	 Casa rural
 Arbres singulars	 Punt d'informació	 Hotel
 Edifici històric	 Font	 Plaça de bous
 Ermita	 Cova	 Gastronomia
 Palau	 Nevera o pou de neu	 Artesania
 Castell	 Àrea recreativa	 Vins

**La Vall
d'Albaida**

De la Vall a la Mariola

Primera etapa de la travessia cicloturista, que ens portarà fins a Bocai-rent des de l'Oficina de Turisme d'Ontinyent, situada en el Palau de la Vila. Aquest itinerari està plagat de sorpreses: ens permetrà conèixer llocs tan emblemàtics i volguts pels habitants d'Ontinyent com són el Pou Clar i el Camí de Ponce fins al refugi de caçadors. Coneixerem una part de la serra Mariola que, encara que geogràficament no pertany a la Vall, sí que ho és des del punt de vista administratiu. I descobrirem també Bocai-rent, la joia arquitectònica de la comarca i un dels pobles amb major encant de la Comunitat Valenciana, per un accés desconegut per a gran part dels turistes que arriben en vehicle: el descens pel Calvari des de l'ermita del Sant Crist fins al nucli medieval de la població. Per a completar aquesta primera etapa que pot quedar-se curta per a un dia, l'hem allargada per la serra de Mariola amb la finalitat de gaudir d'aquesta vessant, més amable i humanitzada, com són l'ermita i el Pla de Santa Bàrbara, la Font Mariola, el càmping de Mariola, el Pinatell i les grans masies que rodegen la xicoteta vall, on té el seu naixement el riu Vinalopó.

Primera Etapa: Ontinyent-Bocairent

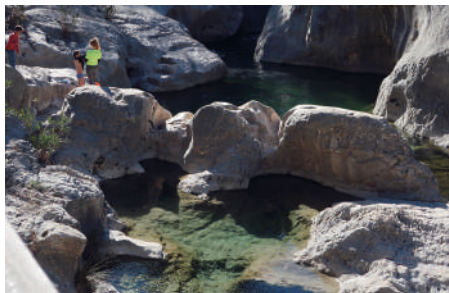
Comencem la gran travessia per la Vall d'Albaida des d'un punt privilegiat: el Palau de la Vila. En el que va ser el recinte de l'antic palau, es troba l'Oficina de Turisme i al costat d'ella, el Museu Tèxtil de la Comunitat Valenciana.

Aquest punt, marcarà el nostre viatge de diversos dies per la naturalesa i el patrimoni de la comarca i ací, situarem l'inici i final dels 201 km de la nostra gran ruta. Ontinyent, és la capital de la Vall d'Albaida, té tot tipus de serveis i el nostre consell és que comencem prompte. Per això, és convenient allotjar-se la nit anterior a la ciutat, bé en qualsevol dels hotels d'aquesta, o bé en la Finca de Sant Agustí, on podrem deixar els cotxes sense cap problema durant els dies que dure la travessia. Gaudirem de l'entorn i els seus restaurants, així com d'un passeig detingut per la Vila amb tot el seu patrimoni i per descomptat, conèixer el Museu Tèxtil d'Ontinyent, que és únic en la Comunitat Valenciana. Permet seguir la trajectòria i evolució d'aquesta importantíssima activitat econòmica, que va marcar el desenvolupament i el nivell de vida dels habitants de la Vall d'Albaida ja que, va permetre la consolidació d'una classe mitjana, l'accés als estudis dels membres més joves de les famílies, i també, el sorgiment d'una sèrie d'empreses, els noms comercials de les quals han tingut i són la referència en l'àmbit tèxtil

Gaudirem de l'entorn, així com com d'un passeig detingut per la Vila amb tot el seu patrimoni i per descomptat, conèixer el Museu Tèxtil d'Ontinyent, que és únic a la Comunitat Valenciana

Museu Tèxtil.

Pou Clar.

Serra de Mariola.

espanyol i van donar a conèixer la ciutat d'Ontinyent a la resta del món. Eixirem de la població quasi de forma immediata, ja que estem al límit urbà de la Vila (barri antic) amb les hortes periurbanes i seguirem els camins que portaven als seus habitants al treball diari abans del desenvolupament industrial. Hui, són camps cultivats a temps parcial i xalets, que van ser construïts en la dècada dels 70. Aquest tram fins al Pou Clar és, en realitat, un carril bici compartit amb vehicles a motor, veïns de la zona que tenen autorització per a accedir amb els seus vehicles. Quasi al final del Camí del Llombo, arribarem al Camí de l'Alba i seguirem per una senda que ens endinsarà en el Paratge del Pou Clar. El valor paisatgístic, tant cultural com ambiental, malgrat l'afluència de visitants en l'època d'estiu, és

degut a les formacions geològiques que presenta. Pous o tolls d'aigua cristal·lina, estrets de roca, brolladors i les enigmàtiques finestres tallades en la mateixa paret vertical. Diuen els arqueòlegs que estan relacionades amb les Covetes dels Moros a Bocairent i tot i que el seu origen és desconegut, podrien remuntar-se a l'època andalusina, servien a la comunitat llauradora com a graners o magatzems de blat, sobretot, en èpoques d'inseguretat, molt probablement construïdes amb tècniques introduïdes pels berbers. Els pous cristal·lins del Pou Clar tenen tots nom propi, i l'aigua brolla amb força en cadascun d'ells, fins al punt que en el segle XV es va construir la Séquia del Pou Clar, una de les obres més rellevants de la història d'Ontinyent i que té més d'un quilòmetre de recorregut subterrani.

Ermita del Sant Crist. Bocairent.

Després de deixar enrere aquest paratge, inventariat ja a l'any 1979 com a lloc d'interés rellevant, i considerat per molts com el naixement del riu Clariano, encara que el seu vertader naixement sorgeix més amunt amb la confluència de diversos barrancs que venen de la Valleta d'Agres, Bocairent i l'Alt de Santa Maria en Mariola, seguirem un tram de la carretera que es dirigeix cap a Fontanars, fins que l'abandonarem per a continuar per un camí de terra que acaba convertint-se en senda. Anirem vorejant la serra de l'Ombria, entre camps de cultiu i retalls de bosc per enllaçar amb el camí de Ponce, una pista forestal que ascendeix decidida en àmplis zigzagues, fins a la Soterranya i el refugi de Caçadors. A mesura que anem guanyant altura, la Vall s'estén als nostres peus en tota la seua dimensió, podrem veure amb nitidesa

A mesura que anem guanyant altura, la Vall s'estén als nostres peus en tota la seua dimensió, podrem veure amb nitidesa si el dia ens acompanya, les muntanyes que el rodegen, així com les poblacions que s'assenten al fons de la vall

Refugi el Riello.

Ermita i Pla de Santa Bárbara.

si el dia ens acompanya, les muntanyes que el rodegen, així com les poblacions que s'assenten al fons de la vall. Arribarem al refugi, anomenat de Riello, nom que pren del barranc que passa al costat d'ell.

En realitat es tracta d'una barraca amb sostrada metàl·lica, que només serveix de refugi en cas d'inclemències, ja que ho van

alçar els caçadors amb aquesta finalitat. Aquesta part de la serra de l'Ombria va ser assolada per un terrible incendi forestal l'any 1994 i presenta símptomes de recuperació, encara que molt lentament.

Per un espectacular camí estret i no en molt bon estat, arribem a l'ermita del Sant Crist de Bocairent, a la meitat d'un paisatge aïllat i solitari. Sorprén la seua ubicació a 730 m d'altura i la grandària del conjunt compost per l'hostatgeria, la casa de l'ermità i l'església gòtica amb planta rectangular i capelles laterals. Aquest és un lloc ideal per a prendre un descans i gaudir de la pau que aquest lloc transmet, ja amb la població de Bocairent al fons, el llenç de la qual resulta impressionant. El descens el farem, amb molta cura, pel Camí del Calvari. Bocairent trenca els esquemes a tot aquell que el visita per primera vegada.

L'estructura urbana en fràgil equilibri amb l'orografia, adaptant les seues cases i carrers a l'abrupte del terreny. A Bocairent deien, antigament, els rucs trauen el cap per les finestres. La realitat és que el desnivell fa que els terrats de les cases inferiors coincidisca amb la porta d'entrada de les altres als carrers superiors. Destacar de Bocairent les Covetes dels Moros, a les quals no podem accedir amb bici, però sí a peu, igual que la Cava, al costat del barranc de la Fos, la visita de la qual és molt recomanable ja que es pot entrar a l'interior. També la plaça de Bous, monument únic totalment excavat en la roca, i el nucli medieval parcialment emmurallat que, juntament amb el pont, conformen un dels pobles més bells de tot el territori valencià. La proposta, una vegada arribats a Bocairent, és realitzar un circular d'anada i de tornada a la població que ens permeta endinsar-nos en la serra de Mariola, un dels dos parcs naturals

que té la Vall d'Albaida i l'interés botànic del qual ve des de molt antic. Es calculen més de 1.200 espècies diferents de plantes, moltes d'elles aromàtiques i algunes endèmiques.

El circular proposat, amb un xicotet port per carretera, ens portarà a llocs d'extraordinària bellesa, com el Pla de Santa Bàrbara o la Font Mariola.

El contrast de colors si viatgem a la tardor, els boscos d'alzines esguitats de roures, les extenses pinedes i els cultius amb les seues cases pairals, els camins antics i el naixement del riu Vinalopó al qual podem acostar-nos si disposem de temps, bé val la pena la prolongació de la primera etapa. No obstant

això, sempre podem dedicar-li un dia més en la nostra travessia a visitar amb deteniment el patrimoni cultural de Bocairent i gaudir de la diversitat d'allotjaments de qualitat que disposa la població adaptats a tots els nivells.

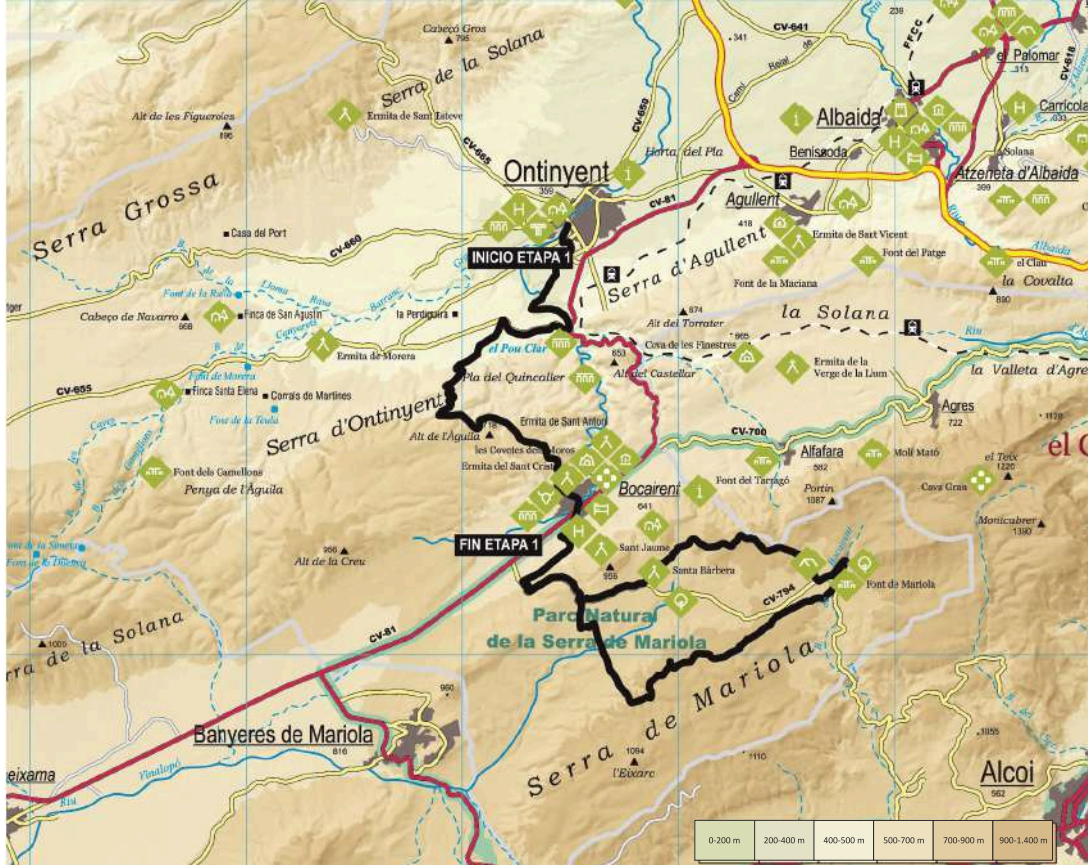

Bocairent.

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21208802>

Primera Etapa: De la Vall a la Mariola

Fitxa tècnica

 44,13 km

 No

 1.048 m

 946 m

 780 m

 355 m

Camins i pistes: 32,52 km

Carretera: 12 km

Dificultat física: Moderada

Dificultat tècnica: Moderada

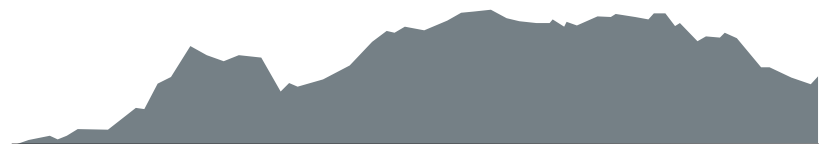
Punt d'inici: Ontinyent

Punt final: Bocarent

Perfil orogràfic

946 m

355 m

0 11 22 33 44,13 km

Palau de la Duquesa d'Almodovar o de la Vila

Una verdadera fortaleza

El Palau de la Vila, situat al nucli urbà més antic d'Ontinyent, és una verdadera fortaleza que va ser construïda sobre l'antic alcàsser musulmà. El mateix Jaume I ja ho cita en el segle XIII i li'l reserva com a residència per a les seues visites. Conegut com el Palau de la Duquesa d'Almodovar, després de la seua restauració, alberga l'Oficina de Turisme i el Museu Tèxtil. És el punt de partida de la nostra travessia ciclista per la Vall d'Albaida.

turismo.ontinyent.es

Plaça de Sant Roc, 2
(Palau de la Vila)
46870 Ontinyent
T 96 291 60 90
ontinyent@touristinfo.net

Finca de Sant Agustí

El valor del silenci

Entre Ontinyent i Fontanars, molt a prop ja dels Alforins, i en meitat d'un paisatge de pujols ondulats, vinyes i retalls de bosc, es troba la Finca de Sant Agustí, una masia del segle XVIII, que va ser coneguda abans de la seua restauració, com a Can Tomás. La finca, convertida en un dels allotjaments rurals més recomanables de tota la Vall d'Albaida, és la primera en tota la Comunitat Valenciana que va obtenir l'acreditació de la UNESCO per a l'observació d'estreles.

fincasanagustin.es

CV 660, Km. 20,
Partida de la Ombria, 50
46870 Ontinyent
T 620 056 487 663 882 181
info@fincasanagustin.es

Hotel Kazar

Palauet emblemàtic

L'Hotel Kazar, situat en el centre de la ciutat d'Ontinyent, és un palauet modernista construït a mitjan segle XIX, d'estil mudèjar que va ser residència particular de la família Mompó. La seua peculiar arquitectura recorda les mansions urbanes de Casablanca o Fes, resultat de la influència de l'arquitectura àrab en els seus propietaris, que a més van rodejar d'un ampli jardí oriental. En 1997 ho va adquirir la família Tortosa-Company els qui emprenen la seua restauració per a convertir-lo en hotel.

hotelkazar.com

C/ Dos de Mayo, 117
46870 Ontinyent
T 962 38 24 43
info@hotelkazar.com

Covetes dels Moros

Un magatzem bereber

Les Covetes són un grup de coves excavades en la roca unides entre si, l'origen de les quals es remunta a l'època andalusina i sembla ser que van ser construïdes per les primeres tribus d'origen berber que van ocupar aquesta zona. Penjades a meitat d'una paret vertical sobre el barranc de la Fos, la seua funció era la d'emmagatzemar gra i poder-lo conservar en moments d'inseguretat. Són una de les visites més recomanades de Bocairent.

Tourist-Info Bocairent

Plaça de l'Ajuntament, 2

46880 Bocairent

T 96 290 50 62

bocairent@touristinfo.net

Entrada: Consultad.

Cava de Sant Blai

El comerç de la neu

Molt prop de les Covetes dels Moros, aquesta construcció del segle XVIII és un testimoni arqueològic de l'explotació i el comerç de la neu durant una època molt més freda i humida que l'actual. Després de les fortes nevades, la neu era introduïda en el pou i després d'esclafar-la i convertir-la en gel, aquest era comercialitzat i distribuït durant la resta de l'any per les ciutats. És dels pocs pous de neu que es pot visitar l'interior.

Tourist-Info Bocairent

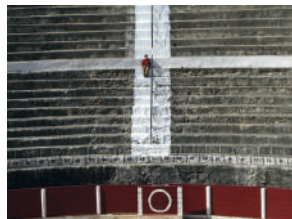
Plaça de l'Ajuntament, 2

46880 Bocairent

T 96 290 50 62

bocairent@touristinfo.net

Entrada: Consultad.

Plaza de Bous

La més antiga

La Plaça de Bous de Bocairent, és la més antiga de la Comunitat Valenciana, data de 1843. És una peça única i singular per la seua originalitat, ja que està excavada en roca viva. La configuració muntanyenca del terreny dota a la plaça d'una peculiar distribució que permet accedir a pis pla, tant a la porta d'arrossegament com a la llotja presidencial al més alt. El seu aforament actual és de 3.760 localitats. Disposa de 6 corrals, escorxador, infermeria i capella.

bocairent.es

Plaça de Bous, 7

46880 Bocairent

T 96 290 50 62

Entrada: Consultad

La Vall d'Albaida

Les montanyes que envolten la vall

Aquesta segona etapa que ens portarà des de Bocairent a Aiello de Malferit, és la més llarga de la travessia i també, la de major desnivell. Recorrerem quasi íntegrament les dues alineacions muntanyenques més importants que rodegen la Vall d'Albaida: la serra de l'Ombria d'Ontinyent, que és en realitat una prolongació de la serra d'Agullent i la serra Grossa, que tanca la vall pel nord-oest. És l'etapa més muntanyenca i té trams solitaris, ja que només passarem per una població: Fontanars dels Alforins.

Des de Bocairent remuntarem de nou la serra de l'Ombria fins al mas de Ponce per a recórrer la totalitat de la serra per les seues parts altes en un camí aeri que coincideix en gran part amb el GR-7.

Descendirem fins a Fontanars dels Alforins per a creuar el Pla i tornar a pujar de nou aquesta vegada a la serra Grossa, alineació muntanyenca que ens separa de la comarca de la Costera i que també travessarem íntegrament. Des de les ruïnes de la casa de la Balarma, arribem fins al port i el continuarem per a finalitzar a Aiello de Malferit descendint per un espectacular barranc.

Segona Etapa: Bocairent-Aielo de Malferit

Ben proveïts d'aigua, eines i provisions, partim creuant la població de Bocairent pels carrers del Mestre Serrà i Martí Calabuig, fins al carrer José Puig per a eixir de la població pel passeig de la Derrota. Quasi immediatament, després de les últimes cases un desviament ens indicarà el camí a seguir que en ascens prolongat ens portarà fins a l'alt de la serra. Com hem advertit en la presentació de l'etapa, aquesta ruta és la més llarga i de major desnivell acumulat de tota la travessia de la Vall d'Albaida. És també, la més solitària ja que només passem per una única població, Fontanars dels Alforins, en la qual podrem recuperar forces, proveir-nos d'aigua i fins i tot, menjar allí. És per això, que hem de començar amb calma i pujar amb bona cadència i pedaleig tranquil. Encara que, aquesta part de la serra, va ser assolada també per l'incendi de l'any 1994, immediatament, ens adonarem del valor paisatgístic de la mateixa i les possibilitats que té de recuperació sobretot si l'home respecta el seu creixement natural i es prevenen nous incendis. El camí pel qual seguim, tot i que té cert desnivell, no es fa especialment dur ni difícil atès que està en bones condicions. Aquest asfalt que no arriba a ser agressiu, permet que els vials no es deterioreen per les pluges i que es mantinguen més temps facilitant l'accés dels propietaris a les seues

terres en la serra.

Dues finques amb les seues respectives cases són visibles des del camí, la primera, la casa de la Derrota i la segona, el mas de Bonavista, que sol estar habitat i és el que li dona nom al camí.

Font junt a la plaça de Fontanars dels Alforins.

Fontanars dels Alforins.

(...) aquesta ruta és la més llarga i de major desnivell acumulat de tota la travessia de la Vall d'Albaida. És també la més solitària ja que només passem per una única població, Fontanars dels Alforins, en la qual podrem recuperar forces, proveir-nos d'aigua i fins i tot menjar allí

Anem en tot moment seguint el barranc de la Frontera que queda a la nostra esquerra i que també dona nom a aquesta partida. Prop d'ell transcorre el GR-7, el sender de gran recorregut que travessa la Comunitat Valenciana de sud a nord i pel qual coincidirem més endavant un bon tram. Una xicoteta espenta final i arribem a l'Alt de

Ponce. Aquest encreuament, ja en la part alta, pel qual seguirem cap a ponent, és important no solament perquè ja canviem d'orientació, sinó perquè veiem que ací, la vegetació és més variada i abundant. Estem en el Pla de Ponce, a escassos metres de l'encreuament veurem la casa que dona nom al lloc. Val la pena que ens acostem a observar tot el conjunt arquitectònic que destaca, com és habitual en les masies i cases disperses de muntanya, per la seua austeritat. L'edifici principal consta d'una planta baixa i una part superior amb sostrada a dues aigües i cobertes de teules. També hi ha un pou amb cisterna al costat dels corrals i un altre pou una mica més allunyat. Veiem al costat de la casa dues alzines de grans dimensions i un xicotet reducte de pins que es van salvar de l'incendi. Per poc que ens detinguem a l'ombra dels arbres i observem l'entorn, podrem arribar a entendre la duresa de la vida en el món rural, i més encara, en les masies disperses.

Els xicotets bancals que encara es treballen mantenen la terra i sembren cereals per a la caça, ens fa pensar com una o diverses famílies pogueren viure allí. Els hiverns, antany molt més freds i humits, amb nevades abundants, o fins i tot els estius càlids feien que la supervivència depenguera dels capritxos del cel. El treball, no solament de la sega de cereals, sinó de la construcció de marges de pedra, mantindre les dependències agrícoles, alimentar els animals i el bestiar, també molt freqüent en aquesta serra, era d'una duresa extrema. Per això, en quant les condicions econòmiques i industrials de les poblacions pròximes milloraren, els masovers i habitants dels llogarets van abandonar els seus nuclis rurals i van emigrar en busca de millors condicions de vida. Hui, que veiem la naturalesa des d'un punt de vista més urbà o romàntic, ens resulta difícil imaginar el dia a dia d'aquestes persones aïllades a la meitat del no-res. El mas de Ponce, molt conegut a Ontinyent, és hui un punt de trobada de caçadors, on esmorzen i preparen la jornada. Una activitat tradicional molt arrelada a la Vall d'Albaida. Seguim en direcció oest per a circular per la part alta de la serra, en una travessia aèria i de gran bellesa. A prop quedarà l'Alt del Molló, l'Alt de Coca i també, una mica més baixa, la Font del Ballester. Aquesta font és la més alta del terme municipal d'Ontinyent i suporta bé els estius, ja que es regula amb una xicoteta aixeta inserida en la pròpia roca. El GR-7 passa al costat d'ella i podem reposar aigua si la necessitem. També, és punt de confluència amb la senda dels Enginyers, un camí de ferradura que van construir els enginyers forestals per a accedir a la serra i fer treballs de repoblació. El lloc, és un paratge deliciós,

El Portitxol.

no solament per les formidables vistes sobre les muntanyes més llunyanes com el Caroig, el Mondúver o el Pla dels Alforins, sinó per la vegetació que ens rodeja composta de freixes, nogueres o alzines: aquestes últimes són restes del primitiu carrascar de Ponce, un bosc que cobria tota aquesta vessant de l'Ombria. El nostre camí prossegueix per l'alt de la serra, passant per llocs com l'Alt del Corral o el

Pla dels Alforins.

Fontanars destaca en l'actualitat pel cultiu i producció de vins, amb un bon nombre de cellers, i també per l'oli, l'ametler i els fruiters

collado de Fenassosa, fins que arribem a un encreuament important abans del descens que seguirem a l'esquerra, en direcció a la Replana. Aquest encreuament indicat, ens portaria a la Font i al Paratge de Gamellons. També ens portaria a l'ermita de Morera i a la carretera d'Ontinyent a Fontanars, però nosaltres descartarem aquest desviament, per a arribar pel Camí de la Replana, a una pista forestal ampla que transcorre per un tallafocs, fins al punt més alt de tota la nostra travessia (973 m).

Passarem al costat d'un corral de cabres, les conseqüències de les quals en la vegetació i l'entorn són tristament visibles, amb la idea d'aconseguir la carretera que ve de Beneixama, i que seguirem en fort i relaxant descens cap a Fontanars dels Alforins.

Fontanars, és un poblet allunyat de la Vall des del punt de vista geomorfològic, ja que es situa

en l'altiplà i forma part de l'altiplà, però que està molt unit històrica i culturalment a Ontinyent i la Vall d'Albaida. Va ser el propi monarca Jaume I el que va transmetre la titularitat dels Alforins a la Vila d'Ontinyent. En origen va ser ocupat pels romans, evidència que demostren les abundants restes arqueològiques. Els musulmans van ser, no obstant això, els qui li van donar el nom: Al forí, que significa en àrab, graner.

Situat estratègicament, no solament com a lloc de pas, sinó com a zona de proveïment de cereals, Fontanars s'emancipa d'Ontinyent a l'agost de 1927 per a seguir com a municipi independent. Eminentment agrícola, Fontanars destaca en l'actualitat pel cultiu i producció de vins, amb un bon nombre de cellers, i també per l'oli, l'ametler i els fruiters. Això, configura un paisatge peculiar, cromàtic, de bellesa extraordinària, rodejat de bosc i esguitat de cases senyoriales. Creuada la població, una part del Pla (en Fontanars podem trobar algun restaurant de qualitat per a recuperar forces) i després d'un curt tram de carretera en descens cap a Ontinyent, remuntarem la serra Grossa per una pista zigzaguejant que puja en forta pendent. Seguint aquest espectacular camí,

ens portarà fins a les llomes més altes d'aquesta alineació. És la nostra segona i definitiva pujada, ja que prompte arribarem al Pla de la Balarma i el camí que continua per la cresta de la serra ens portarà fins a la Casa

de la Balarma, ja molt prop del port. Són cinc quilòmetres d'ascens fins al punt més alt. La Casa de la Balarma és hui un conjunt de ruïnes del que va ser una antiga masia. Molt a prop queda la carretera Ontinyent - Aielo que seguirem en direcció a aquesta última ciutat. Un curt tram d'asfalt des de l'alt del Port, el desviament cap a Aielo, i només ens queda l'última part de l'etapa, que és el descens pel barranc del Joncar. Aquí, com sempre, hem d'extremar les precaucions, especialment, per dos motius: el primer perquè ja estem al final del dia i la llum, llevat que siga estiu, ja no és la mateixa. Pot ser que fins i tot faci fosc durant la baixada i per això, si tenim dubtes, sempre tenim l'opció de la carretera. I el segon motiu és que el cansament acumulat, encara que estiguem en forma, fa que no tinguem ja els mateixos reflexos. També, per descomptat perquè en tot descens hem de ser prudents. Arribarem a Aielo de Malferit per la part més antiga de la població. Travessarem el mosaic de parcel·les cultivades i podrem observar, si encara ens queda llum, el contrast dels cultius de secà tradicionals, els xicotets horts i les terres blanques de la vall.

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21208385>

Segona Etapa: Les montanyes que envolten la vall

Fitxa tècnica

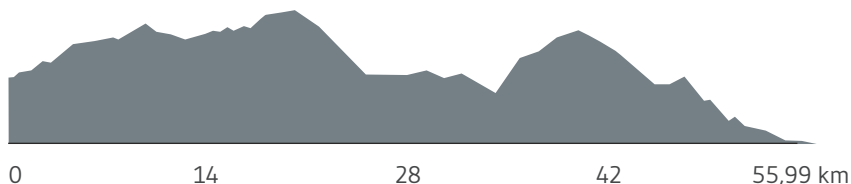
	55,99 km		No
	988 m		973 m
	1.355 m		254 m

Camins i pistes: 44,54 km
Carretera: 11,7 km
Dificultat física: Difícil
Dificultat tècnica: Moderada
Punt de inici: Ontinyent
Punt final: Bocairent

Perfil orogràfic

973 m

254 m

Els cellers de Fontanars dels Alforins

Terres dels Alforins

Fontanars dels Alforins compta amb una desena de cellers tradicionals, alguns dels quals es remunten al segle XVIII, que poden ser visitats i conèixer tot el procés d'elaboració del vi i la seua degustació. Són cellers de marcat caràcter familiar on s'elaboren caldos d'excel·lent qualitat amb varietats com el Monastrell, la Garnatxa, l'Ull de Llebre o l'autòcton Verdil. L'entorn és conegut com "Terres dels Al-rins" i està marcat per la història, la tradició, el sòl i la temperatura.

fontanarsdelsalforins.es

Aj. Fontanars dels Alforins
C/ Alfons XIII, 12
46635 Fontanars dels Alforins
cultura@fontanarsdelsalforins.es

Casa Julio

Un referent gastronòmic

El restaurant Casa Julio, en Fontanars, és un referent gastronòmic, no solament dels Alforins, sinó de tota la comarca de la Vall d'Al-baida. Inaugurat en els anys 40 com una fonda de viatgers, la casa de menjars va anar evolucionant amb les idees de cada generació fins a obtindre una estrella Michelin l'any 2009, a la qual va renunciar quatre anys després. Sobre la base de la cuina tradicional, Julio Biosca, la quarta generació del restaurant, va aportar tot l'après al País Basc i va començar una nova visió mantenint la cuina de tota la vida.

Restaurante Casa Julio

Av. Conde Salvatierra
de Álava, 9
46635 Fontanars dels Alforins
T 962 22 22 38

La Fàbrica de Licors

Proveïdora oficial de la Casa Real

Coneguda com 'la Botelleria', la Gran Fàbrica de Licors i Anisats, va començar a produir els seus productes en 1880. Guanyadora de nombrosos premis i certàmens internacionals, va ser declarada Proveïdora Oficial de la Casa Reial per la mateixa reina regent, Maria Cristina. A la fi del segle XIX, l'empresa va passar a les mans de Joaquín Juán Mompó, apoderat del Marqués de Malferit, qui va obrir una nova fàbrica al costat del palau amb les instal·lacions conservades com antany, constitueixen una joia patrimonial i un vertader museu d'arqueologia industrial.

turismo.aielodemalferit.es

Plaça Palau, 1
46812 Aiello de Malferit
T 962 36 30 10
touristinfo_aiello@gva.es

El Castell Palau de Malferit

Sede de l'actual Ajuntament

El palau-castell de Malferit va ser construït en el segle XV per a complir funcions de palau residencial i fortalesa militar, per la qual cosa se suposa que el primitiu edifici estava dotat de torres defensives. Jaume de Malferit, senyor d'Aielo i Cairent, va fundar la nova població i va alçar el palau gòtic ocupant-se personalment de la decoració. Reformat profundament en els segles XVIII i XIX, l'edifici s'organitza al voltant d'un pati central format per les tres ales que constitueixen el conjunt del palau.

turismo.aielodemalferit.es

Passeig de L'Eixample, s/n
46812 Aiello de Malferit
T 962 36 07 20
touristinfo_aiello@gva.es

Museu Nino Bravo

La veu

En Aiello de Malferit no podem deixar de visitar el museu de Nino Bravo, una exposició entranyable i emotiva del que va ser una de les millors veus de tots els temps. Es tracta d'una col·lecció d'articles personals, amb gran quantitat de material audiovisual, fotogràfic, sonor i escrit amb objectes donats pels seus familiars, amics i fans. El museu ens permet conèixer la trajectòria artística del cantant fins al punt culminant de la seua vida professional. Nascut en Aiello en 1944, va morir amb tot just 28 anys.

museoninobravo.com

Passeig de L'Eixample, s/n
46812 Aiello de Malferit
T 654 39 42 96
museoninobravo@outlook.com

Gasaqui

En Aiello de Malferit

El Complejo Gasaqui és un establiment hotelier, tradicional i molt conegut a la comarca amb tot tipus de serveis, inclòs piscina climatitzada i gimnàs. Està situat entre els termes municipals d'Aiello de Malferit i l'Olleria, en un punt estratègic i idoni per a finalitzar la segona etapa, just al començament de l'antic camí entre totes dues poblacions, conegut a Aiello com el camí de l'Ermita, ja que passa per l'ermita de Sant Joan. L'hotel disposa d'amples i confortables habitacions.

complejogasaqui.com

Autovía del Mediterráneo
CV 40 PK 14
46812 Aiello de Malferit
T 962 36 06 08
info@complejogasaqui.com

**La Vall
d'Albaida**

La Vall profunda

Si en les etapes anteriors a penes passem per tres poblacions, Bocairent, Fontanars i Aiello de Malferit, en les etapes que continuen creuarem la major part dels pobles de la Vall. En el tram que ens ocupa, recorrerem els límits septentrionals de la comarca i ens endinsarem en l'espectacular entorn de la serra del Buixcarró. Una etapa on es combina la cultura, els pobles i la naturalesa més recòndita i menys alterada de tot el nostre recorregut. Aquest contrast dels camps cultivats i paisatge humanitzat fins als boscos i barrancs en estat quasi primigeni de l'entorn de Pinet, és el que dona valor i enriqueix aquesta tercera etapa de la nostra travessia. L'Olleria, Bellús i Quatretonda conserven en el seu terme interessants i valuosos paisatges de muntanya, com l'entorn de la casa de l'Eixit i el barranc del mateix nom, l'Estret dels Aigües i el refugi de la Bastida. I a Pinet, un xicotet poble de tot just dos-cents habitants, comença la serra del Buixcarró on encara queda un xicotet bosc de sureres, microreserva de flora i paratge natural protegit i al qual li dediquem una ruta temàtica. Llutxent, serà el final d'etapa, lloc on s'inicien altres dues rutes temàtiques: el Camí de Jaume I i el Camí dels Corporals.

Tercera Etapa: Aielo de Malferit-Llutxent

Aielo de Malferit, lloc de naixement del qual ha sigut el millor cantant valencià de tota la història, i una de les veus més imponents del món, serà el punt de partida de la nostra etapa de hui. Aielo bé mereix un detingut passeig, a més de la visita obligada al museu de Nino Bravo, posseeix un patrimoni interessant que val la pena conèixer. Des de la població parteix una curta ruta temàtica, el Joncar-l'Ombria, en la qual es combinen els retalls de bosc mediterrani amb els camps cultivats de fruiters amb algunes cases de camp, una xicoteta vall multicolor oberta a llevant, i abraçada pels contraforts meridionals de la serra Grossa. D'Aielo partirem en direcció cap a l'Ollería, deixant a la nostra dreta la fàbrica Cartonatges Bernabeu, al costat del complex hotelier Gasaqui, molt conegut a la comarca i que ofereix bones condicions d'allotjament per a ciclistes amb piscina climatitzada. Per a eixir de la població hem de seguir l'avinguda de València, fins a l'hotel i d'ací, entre l'autovia i la fàbrica de cartonatges, per la via de servei, enllaçarem amb l'antic camí que comunicava Aielo amb l'Ollería, conegut també com el Camí de l'Ermita, passant als pocs quilòmetres per l'ermita de Sant Joan Baptista. Aquesta ermita, també coneguda com l'ermita del Vint i Cinc, (Veinticinco) fent referència al nombre de cases que pertanyien a aquesta demarcació, és un antic assentament medieval datat en el segle XIII que va estar habitat fins al segle XVIII.

Museu Nino Bravo.

Aielo de Malferit bé mereix un detingut passeig, a més de la visita obligada al museu de Nino Bravo

Barranc de l'Eixit.

L'entorn té cert encant, encara que la casa i l'ermitori no estan en molt bon estat. Circulem per l'antic camí, entre camps de fruiters i bancals de terra blanca, fins a l'Olleria on podem acostar-nos a visitar el Convent dels Caputxins. En el convent hi ha possibilitat d'allotjament, encara que en condicions austeres i els frares poden preparar sopar i desdèjuni per als hostes. És interessant el museu que conserva en el seu interior, especialment, d'antigues peces de vidre, ja que es tracta del primer museu que es va dedicar a aquests objectes en l'Olleria. Arran de la desaparició progressiva de l'artesanía vidriera, el frare caputxí, Vicente Taroncher, va fundar en 1987 aquest museu que va perdurar durant 22 anys, fins que en 2009 amb la creació del nou, es van ampliar les col·leccions exposades i va poder estendre's

la visita a tot el convent. El lloc que ocupava l'antic refectori és el que ara està dedicat a una exposició permanent d'objectes que han sigut usats al llarg del temps pels frares, a més de les peces que des del segle XVI van ser realitzades en els antics forns de la població. La ruta continua en direcció nord-est vorejant la població. Prompte trobarem el Camí de Bellús, un desviament a l'esquerra senyalitzat com a tal, entre camps de tarongers que pren orientació nord. Aquest és l'antic camí que unia l'Olleria amb Bellús i continua utilitzant-se igual que fa segles. El paisatge, encara que continua sent rural, ha canviat en profunditat, ja que els cultius de secà han donat pas a camps de tarongers i uns altres fruiters com el caqui. La serra Grossa queda enfront de nosaltres i arribem fins a la casa de l'Eixit, al costat del barranc del mateix nom. L'hereteu de l'Eixit, una antiga finca rústica i d'esbarjo, ha sigut adquirida per l'Ajuntament de l'Olleria amb la finalitat de destinar-la a aula de naturalesa i allotjament rural en la modalitat d'alberg. La casa estava en ruïnes i ha sigut recuperada i restaurada totalment. Els veïns del poble recorden les nits d'estiu, quan la família propietària passava allí les seues vacances, i podien acostar-se a sentir com la propietària tocava el piano a l'aire lliure i els més xicotets jugaven als seus jardins. Tenia una biblioteca amb centenars de llibres i un mobiliari que es va perdre tot en ser abandonada. Ara, amb aquesta recuperació podrà ser d'utilitat als veïns i visitants de l'Olleria, ja que es troba en un lloc de gran valor paisatgístic, entre boscos de pins i als peus de la serra Grossa. Des d'ací, tenim dues possibilitats, però la més interessant és creuar el barranc de l'Eixit i seguir-lo pel seu interior en direcció a Bellús.

Camí de Benigànim a Quatretonda.

És probable que hàgem de baixar de la bici en algun moment o que porte aigua. El tram per l'interior de l'Eixit és interessant des del punt de vista botànic, ja que circulem al costat d'un xicotet bosc de ribera. Al final, el creuarem i eixirem a un camí asfaltat que ens portarà, en clara direcció est, fins a la població de Bellús passant per la Casa Roja, una antiga heretat destinada ara al turisme rural.

Bellús és una població interessant, ben situada i coneguda per les seues aigües medicinals i l'antic balneari del segle XIX, hui desaparegut. El nucli urbà que creuarem íntegrament, té un edifici d'indubtable interès, el palau de Bellvis, una casa palau, annex a una torre defensiva del segle XIV, de quatre plantes, molt modificat i reformat al llarg dels segles. Des de Bellús parteix una ruta temàtica que recorre els quatre pobles de riu,

Bellús és una població interessant, ben ubicada i coneguda per les seues aigües medicinals i l' antic balneari del segle XIX, hui desaparegut

Pla de Corrals.

Palau de Bellús o Bellvis.

Guadasséquies, Sempere, Benissuera i Alfarrasí, a més de passar molt prop del lloc on va estar situat el Balneari de Bellús. Creuarem la presa i continuarem fins a Benigànim i Quatretonda. En aquesta última ens desviarem seguint el carrer Camí de la Serra, per a endinsar-nos, en uns pocs quilòmetres, en el cor de la serra del Buixcarró. El paisatge, a partir de Quatretonda, va canviant a mesura que avancem deixant enere els cultius i l'entorn de la població per a integrarnos en una naturalesa cada vegada més intacta i amb paratges de major puresa, com a l'entorn del refugi de la Bastida, un alberg gestionat pel

Grup de Muntanya Valldigna, amb una capacitat de 30 places i que també, pot ser un bon lloc per a pernoctar. El refugi es troba a uns sis quilòmetres de Quatretonda i la ruta passa al costat del mateix. El camí es continua endinsant en la serra per un paisatge impressionant ple de vegetació fins al Pla de Corrals. El Pla de Corrals és un conjunt de cases que en origen, com el seu nom indica, van ser corralles de bestiar on es guardaven les cabres i ovelles que durant dècades, pasturaven per la serra. La riquesa d'aquest entorn està basada, sobretot, en alta humitat que permet el creixement ràpid de la vegetació, ja que és un lloc elevat respecte a la Valldigna i orientat al nord-est i d'ací, la major abundància de precipitacions per la proximitat del mar. El Pla de Corrals per on passarem està al límit de la comarca de la Vall d'Albaida. Allí, disposem d'un xicotet bar on es pot esmorzar o menjar.

La nostra travessia torna de nou a pujar, aquesta vegada al costat de la pedrera del Buixcarró, una pedrera que ja va ser explotada durant l'època romana i de la qual ha eixit el marbre amb el qual es van decorar els monestirs de Santa Maria de la Valldigna o la Cartoixa de Portacoeli. Ascendirem deixant enrere la pedrera i arribarem al Pla de la Vinyavella, un ampli serral amb restes de cultius, alguns recuperats, i una xicoteta finca agrícola. Al costat del camí queda un avenc conegut com l'Avenc de la Vinyavella, una profunda cavitat vertical a la qual podem acostar-nos amb molta cura i apuntar-nos a l'interior des de dalt. Tota aquesta zona, i per extensió les serres de la Marxuquera i el Buixarró, té en el seu interior un complex món subterrani ja que hi ha desenes de cavitats, algunes de les més importants del món

en quant a complexitat i profunditat, que són constantment explorades per espeleòlegs de totes les nacionalitats. El fenomen càrstic ocupa quasi el cent per cent de tota l'extensió d'aquestes muntanyes. Des del Pla, sense quasi desnivell, el trajecte no ofereix problemes fins a Pinet, on arribarem per una estreta pista asfaltada seguint en el tram final, el llit del barranc de la Vinyavella. Pinet és una xicoteta població, tranquil·la i assolellada, en el més profund de la Vall d'Albaida. És punt d'inici de múltiples excursions, tant a peu com amb bici, i des d'ací parteix també un itinerari temàtic, El Surar, Paratge Natural Municipal. Llutxent és una població de 2500 hab. aproximadament, el terme municipal de la qual ocupa la major part del nord-oest de la Vall d'Albaida, ja en zona de transició cap a La Safor. Quasi tota la xarxa hidrogràfica, ací, es dirigeix cap a la costa buscant el mar i el seu terme es troba en una zona de transició entre les serres del Buixcarró, d'on venim i la serra de la Marxuquera en la seua part oriental. Llutxent és un poble citat per Jaume I, ja que el monarca el va repoblar amb 24 cristians vells del seu propi exèrcit i va anar Pere III el Gran qui el va constituir en una baronia. De Llutxent parteixen dues rutes temàtiques, el Camí dels Corporals, des del Convent del Corpus Christi a les afores de la

Avenc de la Vinyavella.

població i la Ruta de Jaume I des del castell de Xiu. Totes dues construccions estan íntimament relacionades amb la conquesta cristiana i la figura de Jaume I. Tant a Llutxent, com a la seua rodalia, tenim diferents possibilitats d'allotjament rural.

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21208137>

Tercera Etapa: La Vall profunda

Fitxa tècnica

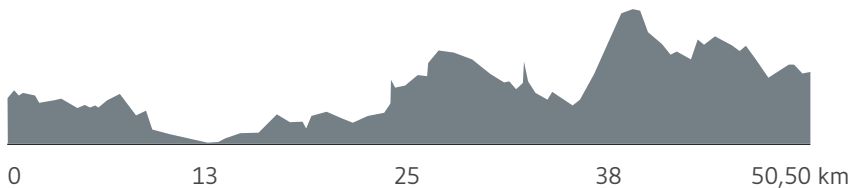
	50,50 km		No
	862 m		529 m
	872 m		120 m

Camins i pistes: 46,02 km
Carretera: 4,3 km
Dificultat física: Difícil
Dificultat tècnica: Moderada
Punt d'inici: Aielo de Malferit
Punt final: Lutxent

Perfil orogràfic

529 m

120 m

 Hostatgeria del Convent dels Caputxins

De l'Ordre Franciscana

El Convent dels Caputxins, fundat en 1601 per membres de l'Orde Franciscana que van arribar a l'Olleria, segueix el model clàssic de les primeres fundacions italianes, de xicoteta grandària, senzill i funcional al voltant d'un claustre proveït d'una cisterna. L'hostatgeria ocupa el pis superior, on estaven els novicis i està proveïda de 8 habitacions, exemptes de luxes, amb capacitat per a 18 persones. És interessant la visita al convent, el museu i la murta centenària que es conserva al jardí.

capuchinosolleria.com

Apartado de Correos 197,
46850 L'Olleria
T 962 20 00 63
capuchinosolleria@gmail.com

 Casa del Salido

Un alberg amb història

La finca de l'Eixit és una antiga heretat de 32 hectàrees que l'Ajuntament de l'Olleria ha recuperat per a conservar tant l'espai natural com l'entorn i la casa que ha sigut totalment restaurada. Situada als peus de la serra Grossa i prop del barranc de l'Eixit, aquesta casa ha sigut convertida en aula de naturalesa i centre d'educació ambiental, les instal·lacions de la qual serviran també com a alberg i allotjament rural.

lolleria.org

Ajuntament de l'Olleria
Sant Tomàs, 2
46850 L'Olleria
T 962 20 06 01
info@lolleria.es

 Palau de Bellvís

La defensa

El Palau de Bellvís és un conjunt compost de torre, casa i palau, l'element més antic del qual és la pròpia torre que va ser alçada en el segle XIV i a la qual es va annexar el palau posteriorment. La torre, de base rectangular i dividida en quatre plantes, degué ser emmerletada ja que, la seua funció en origen era defensiva. La casa palau ha sigut molt modificada i reformada al llarg dels segles, destacant en la seua entrada un arc de mig punt amb elegants dovelles.

benisuera.es

Ayuntamiento de Benisuera
Plaza Iglesia, 2 46839
T 962 29 30 31
benisuera_alc@gva.es

La Bastida

El Refugi

Gestionat pel Grup de Muntanya Valldigna, el refugi de la Bastida està ubicat a 6 km de Quatretonda i té una capacitat de 20 places. Segueix les normes dels refugis de muntanya amb guarda, regulades per la Federació d'Esports de Muntanya i Escalada de la Comunitat Valenciana. Està dotat de tots els serveis necessaris i realitzen diverses activitats. Passem al costat del mateix refugi en la travessia de camí cap al Pla de Corral.

femecv.com

refugialberglabastida.blogspot.com.es/
grupmv@gmail.com
T 685 63 31 85

El Convent del *Corpus Christi*

Gòtic Valencià

Vinculat al Misteri dels Corporals, el convent del Corpus Christi va ser construït en el segle XIV. Pertany a l'estil gòtic valencià i el conjunt s'ordena entorn a un claustre amb dos cossos amb l'Església, l'aula, les cel·les i el refetor als costats. Pertanyent a l'Orde dels Dominics, en 1474 per butlla del Papa Sixt IV, va ser seu d'un "Estudi General", el que el va convertir en la Universitat més antiga del Regne de València i la cinquena dels regnes hispànics.

llutxent.es

Ajuntament de Llutxent
Sant Domènec 18
46838 Llutxent
T 96 229 40 01
informacio@llutxent.org

El Mas de Xetà

Complexe Rural i d'Oci

El Mas de Xetà és un complex rural situat a tan sols 3 km de Llutxent en direcció cap a Montitxelvo. Entre camps de cultiu i al costat de la rambla que porta el seu nom, aquest terreny pertanyia als monjos dominics del Monestir del Corpus Christi. En l'actualitat, l'antiga masia ofereix la possibilitat d'allotjament en cases de fusta perfectament equipades, i realitza nombroses activitats. És també un centre hípic homologat per la Federació Hípica Espanyola.

elmasdexeta.com

Camí de Xetà s/n
46838 Llutxent
T 962 13 12 82 - 673 795 036
info@elmasdexeta.com

**La Vall
d'Albaida**

A l'Ombria del Benicadell

Durant aquesta quarta etapa el cicloturista passarà de la duresa del dia anterior a la calma dels camins més tranquils entre camps de conreu i petits pobles ubicats a l'Ombria del Benicadell, la muntanya per excel·lència de la Vall d'Albaida, símbol de la comarca i referent cultural dels seus habitants.

El trajecte no està exempt de cert desnivell, sobretot pel acumulat, especialment, en el tram entre Beniatjar i Bèlgida, ja que hi ha moments que, per la forta pendent en uns pocs metres, potser hem d'espentar la bici. L'etapa segueix els antics camins de Montitxelvo i Benicolet en la seua primera part, per a arribar a Aielo de Rugat des d'on ens endinsarem en el paratge de l'Ombria i el Molí. Després de travessar les poblacions de Rugat i Ràfol de Salem, el camí ens porta a Beniatjar, ja als peus del Benicadell.

Otos i Carrícola posseeixen un especial encant, a més de tindre un patrimoni cultural interessant, com en el cas d'Otos, el conjunt de rellotges de sol realitzats per escultors reconeguts o Carrícola, on el seu entorn està replet d'escultures a l'aire lliure. Des d'allí, arribarem al Palomar i a Bèlgida, en un trajecte fàcil i sense desnivells fins a arribar a Albaida.

Quarta Etapa: Llutxent-Albaida

Eixirem de Llutxent pel camí que ens porta al cementeri, situat en un xicotet pujol un poc allunyat de la població. La nostra ruta segueix direcció clarament sud on el Benicadell i la serra d'Ador seran els nostres referents.

Poc després d'eixir de Llutxent passarem pel Mas de Xeta, un complex rural vinculat al món del cavall on lloguen cabanyes de fusta. Aquest lloc, situat entre els camps de cultiu, té un ampli espai utilitzat com a esplai i picador equí.

El camí a partir d'ací està en pitjor estat, ja que segueix el curs d'un xicotet barranc que sol portar aigua en el seu tram final.

Arribarem a un encreuament que seguirem a l'esquerra, descartant altres indicacions que ens assenyalen diferents rutes marcades en la zona. Ací, haurem d'estar atents al track ja que hi ha un parell de desviaments que ens portaran fins a Montitxelvo. El xicotet poble de Benicolet quedarà a la nostra esquerra i nosaltres seguirem direcció sud cap a la part meridional de la Vall, on les muntanyes delimiten la comarca. Montitxelvo és una xicoteta població als peus de Penyes Albes i la serra d'Ador, també coneguda com la Cuta. A aquest paratge li dediquem una ruta temàtica que parteix del poble i ens acosta a Terrateig, un altre nucli urbà de xicotet ta-

Convent de Corpus Christi, Llutxent.

Todos los pueblos por los que vamos a pasar hasta el final de la etapa, responden a un origen común: alquerías islámicas que fueron repobladas con cristianos tras la reconquista

Rugat.

many a l'extrem de la comarca. Entre Terrateig i Montitxelvo es situa aquest Paratge Natu-ral Municipal, en una ombria de gran valor ecològic. La travessia general continua fins a Aiello de Rugat, on també tenim possibilitat d'allotjament en una casa rural coneguda com el Riu Rau de Rafealet, encara que cal reservar-la sencera. És un bon lloc per a grups, i al poble també tenim un restaurant on menjar o sopar, especialitzat en carns a la brasa.

Tots els pobles pels quals passarem fins al final de l'etapa, responen a un origen comú: alqueries islàmiques que van ser repoblades amb cristians després de la reconquesta.

En la major part, la població existent d'origen musulmà va poder quedar-se allí, ja que el monarca va respectar els seus usos i

costums, però després de l'expulsió dels moriscos quatre segles després, aquests nuclis van quedar deshabitats. D'Aielo de Rugat continuarem fins a Rugat pel Camí del Molí, fins a un paratge conegut com el Toll del Datiler. Aquest camí que pren altura per a després descendir, ens permet arribar al Molí de Rugat, on es convertia en farina el blat i la dacsa. Molia gra durant tot l'any i va estar en funcionament fins a l'any 1963. Des del molí arribarem a Rugat passant al costat del càmping Natura, un complex de turisme rural on els acampadors passen els estius en un entorn agradable i fresc, ja que aquest paratge està obert al nord i influenciat per les brises marines.

El càmping disposa de bungalows on es pot pernoctar també. Creuarem la població de Rugat i arribarem a Castelló de Rugat.

A Rugat es troba Menjars Clareta, un restaurant que ofereix menjar tradicional amb certa originalitat, referent gastronòmic des de fa anys, situat en el Camí Reial. En origen era un riu rau dedicat a l'elaboració de la pansa, que posteriorment era exportada principalment a Anglaterra des dels ports de Dénia i Gandia. En l'actualitat, queda poc de la seua estructura original, però el lloc és agradable i molt acollidor.

A Castelló de Rugat arribarem per la part est de la població, seguint camins agrícoles i des del Carrer Verge del Remei, passarem pel mateix centre de la població. Castelló posseeix un bon conjunt de cases burgeses, sorgides de la indústria tradicional vinculada a la ceràmica, com va ser la fabricació de pitxers per a emmagatzemar oli, vi o aigua. Hi ha excel·lents exemples d'aquestes construccions arquitectòniques civils i alguns palaus, com el palau

Camí d'Otos.

dels Alberola i el palau dels Borja, l'origen dels quals es remunta al segle XIV i sobre el qual el Duc de Gandia realitzaria una sèrie d'ampliacions. Molt prop del palau es troben les restes d'una mesquita de l'època islàmica, única a la comarca i de les poques existents en la Comunitat Valenciana.

El seu origen es remuntaria al segle XV i seria utilitzada pels musulmans que van romandre a la comarca fins a la seua expulsió. Seguint el Camí Vell de Ràfol arribarem al Ràfol de Salem, molt prop de Castelló per a continuar fins a Beniatjar, creuant un dels barrancs que descendeixen del Benicadell, el Barranc del Fuster.

Beniatjar és un dels punts de partida per a l'ascensió al Benicadell a peu. La senda de les Fontetes fins a la casa forestal de les Planisses és una de les ascensions

Beniatjar és un dels punts de partida per a l'ascensió al Benicadell a peu. La senda de les Fontetes fins a la casa forestal de les Planisses és una de les ascensions clàssiques per a accedir al seu cim.

Escultura de Carrícola.

Otos.

clàssiques per accedir al seu cim. Recordem també que des del Ràfol de Salem parteix la ruta temàtica de l'Ombria del Benicadell per a aquells ciclistes que preferisquen realitzar una variant de la travessia per les falques del Benicadell, seguint la pista forestal que arriba fins a

Atzaneta. Aquest trajecte més exigent i muntanyenc, ofereix una visió més àeria de la Vall d'Albaida.

Des de Beniatjar, deixarem la carretera per a seguir cap a Otos pel Camí Vell de Xàtiva, que encara que asfaltat, discorre entre els camps de cultiu tradicional, oliveres, sobretot, i fruiters. Otos bé mereix una detinguda visita no ja pel seu nucli urbà, sinó per la col·lecció de rellotges de sol situats al llarg del poble, bé en les façanes, bé en alguna rotonda o com a monuments exempts en algun xicotet jardí.

Aquesta iniciativa que defineix a Otos com el poble dels rellotges de sol, sorprenent i única a Europa, ha atret a nombrosos turistes. La idea va sorgir del matemàtic Joan Olivares i del pintor Rafa Amorós que van aconseguir convèncer a escultors i pintors de prestigi internacional com Andreu Alfaro, Rafael Armengol, Antoni Miró o Manuel Boix entre altres, perquè plasmaren les seues obres d'art en forma de rellotges de sol als carrers de la població. Hi ha una ruta senyalitzada en la qual pots veure'ls, com una espècie de joc, en el qual es van descobrint els rellotges un a un.

Hi ha també visites guiades que permeten conèixer la temàtica i intencionalitat dels artistes. Otos disposa d'un excel·lent restaurant de menjar tradicional, Ca les Senyorettes, que funciona a més com a hotel rural i que permet, en la part posterior de la casa, contemplar des de la seua terrassa una bella estampa del Benicadell. Des d'Otos seguirem el camí que ens porta a la Font de Baix, al costat del llit del barranc de la Mata, amb una xicoteta bassa i safareig, i per camins rurals arribarem fins a Carrícola, en un tram de forts desnivells que salven els

barrancs que descendeixen de la gran muntanya, alguns amb curs d'aigua permanent. La verticalitat d'aquesta zona fa que aquests barrancs puguin ser potencialment perillosos en època de pluges. Carrícola és una població que té un encant especial. Compromesa amb el medi ambient, tot en el municipi està íntimament lligat a l'ecologia, al patrimoni i a l'art. Més de seixanta escultures a l'aire lliure estan disperses per l'entorn i seguint les senderes marcades pots caminar per la muntanya gaudint de curioses obres d'art integrades en el medi natural. És de destacar el patrimoni hidràulic vinculat a les antigues séquies d'origen islàmic que continuen funcionant, i els arcs de la Font del Gatell, l'aqüeducte del Barranc de les Passeres o el de l'Arcada ja apareixen esmentats en documents històrics del segle XIV. Continuen exercint la funció de transportar l'aigua des de les fonts i basses fins als xicotets horts de Carrícola i Bèlgida. La mateixa ermita del Calvari està construïda sobre un brollador que era aprofitat pels musulmans per a dur l'aigua a la font de la plaça. La xicoteta mesquita, encarada al Benicadell, va ser convertida en església cristiana en 1572. La seua façana de parets emblanquinades ens recorda el seu origen. Carrícola posseeix un hotel rural i la

possibilitat de llogar a l'ajuntament les antigues escoles rehabilitades per a grups.

Des de Carrícola en ràpid descens arribarem a Bèlgida, i continuem fins al Palomar, localitat que també posseeix interessants possibilitats d'allotjament, com la Casa Rural Els Horts del Palomar, en la rodalia de la població. Del Palomar pel Pla dels Cotes ens dirigirem cap a Albaida, passant abans per la rodalia del Molí de les Clotes i el Molí de Porta, abans d'arribar al riu Albaida. Un quilòmetre abans d'arribar a Albaida passarem també per un altre complex rural interessant, El Pansat. Situat a la meitat d'una finca agrícola on es cultiven tarongers i tot tipus de fruiters, té possibilitat d'allotjament, fins i tot per a passar uns dies de tranquil·litat, amb amics o en família. La ciutat d'Albaida, capital de l'antic marquesat, i població que dona nom a la comarca, serà el punt final de la quarta etapa de la nostra travessia.

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21207874>

Quarta Etapa: A l'Ombria del Benicadell

Fitxa tècnica

39,22 km

No

844 m

384 m

808 m

188 m

Camins i pistes: 36,22 km

Carretera: 3,00 km

Dificultat física: Moderada

Dificultat tècnica: Fàcil

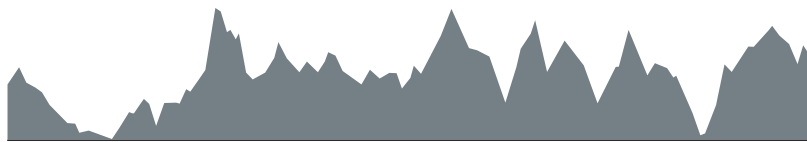
Punt d'inici: Llutxent

Punt final: Albaida

Perfil orogràfic

384 m

188 m

0

9,8

20

29

39,22 km

El riu rau de Rafelet

Vila per a grups

Construïda sobre una immensa parcel·la de més de 13000 metres, al costat de les últimes cases d'Aielo de Rugat, rodejada de bosc i als peus dels últims contraforts de la serra del Benicadell, es troba aquesta magnífica vila que es lloga íntegrament, amb capacitat per a nou persones, ideal per a grups i que pot reservar-se una sola nit. Molt a prop, queda el Bar Aielo, al carrer de l'Església, on preparen plats típics, carn o embotits a la brasa.

casaruralrafalet.com

Aielo de Rugat

Carrer Projecte Número 7

T 696 918 333 - 679 048 466

casaruralrafalet@gmail.com

Mezquita de Castelló de Rugat

Testimoni medieval

Descoberta en els soterranis d'una casa del centre històric en la plaça Palau, és una de les tres mesquites que s'han conservat en la Comunitat Valenciana juntament amb la de la Xara a Simat de la Valldigna o la de Benaèça de Xelva. El recinte consta d'una sala d'oracions de planta rectangular amb dues naus i sis voltes bufades cobertes de rajola amb detalls d'ornamentació de ceràmica vidrada. Es troba en la plaça del Palau a l'interior d'un edifici municipal.

turismecastelloderugat.com

Plaça de la Constitució, 7

46841 Castelló de Rugat

T 96 288 30 10

info@turismecastelloderugat.com

Los relojes de sol de Otos

L'art de les ombres

La població d'Otos té la millor col·lecció de rellotges de sol de tota Europa. Estan repartits pel patrimoni urbà i han sigut construïts i donats per artistes de reconegut prestigi. Pot realitzar-se una visita guiada o pel nostre compte, un interessant recorregut pel nucli urbà i finalitzar en el Palau del Marqués de Sant Josep, on es situen les dependències de l'Ajuntament de la localitat i l'exposició permanent de quadres i escultures d'Antoni Miró.

otos.es

Ayuntamiento de Otos

C/ Sant Josep, 6

46844 Otos

T 96 235 82 35

 Ca les Senyorettes

Un balcó al Benicadell

Ca les Senyorettes és una de les cases pairals més importants d'Otos. Pertanyia al terratinent Celestino Alfonso, descendent d'una estirp local que es remunta a la repoblació de 1611, després de l'expulsió dels moriscos. Convertida en hotel, deu el seu nom a les seues últimes habitants, Isabel i Teresa. La Casa conserva alguns mobles de totes les èpoques en què ha sigut habitada i disposa de sala d'estar, menjador amb ximenera de llenya i restaurant propi, on es poden degustar els millors plats de la cuina tradicional valenciana.

ruralotos.com

Sant Crist, 1,
46844 Otos
T 96 235 80 32 - 620 58 87 24
casa@ruralotos.com

 Hostal Restaurant Carrícola

Hostal amb art

Carrícola és un dels pobles del Benicadell, molt compromés amb el medi ambient i l'agricultura ecològica. A penes té un centenar d'habitants i el seu encant resideix a l'entorn de muntanya on es situa. L'hostal rural disposa de 8 habitacions dobles i la seua especialitat és la cuina mediterrània tradicional, incloent tot tipus d'arrossos, on destaca la paella d'ànec amb alls tendres. Un bon lloc també per a pernoctar o menjar durant la travessia.

@hostalrestaurantcarricola

Carrer del Bot, 4
46869 Carrícola
T 96 235 61 61
parartaula@gmail.com

 Els Horts de El Palomar

I la tradició de "El Xop"

La Casa Rural El Palomar està situada al carrer principal del poble del Palomar, una xicoteta localitat de tot just 600 habitants, coneguda per una antiga tradició "El Xop" on es trasllada un xop de grans dimensions a la plaça i al seu voltant tenen lloc balls de pastors. La casa tradicional ofereix una estada relaxant, carregada d'antiguitats amb un ampli menjador i nou habitacions. Perfecta per a grups i ideal per a descansar ja que es troba molt prop d'Albaida, quasi al final de la quarta etapa.

casaruralpalomar.com

Carrer Major, 13
46891 El Palomar
T 96 011 05 32 - 633 512 923

**La Vall
d'Albaida**

Per terres del Marquesat a la vila Reial

L'última etapa de la travessia per la Vall d'Albaida es caracteritza per ser la més curta, però la de major intensitat cultural.

Són diversos els motius pels quals hem dedicat una etapa de tot just 10 quilòmetres, des de la capital de l'antic Marquesat d'Albaida fins a la vila Reial d'Ontinyent. Dues ciutats carregades de patrimoni i història. Ambdues van tindre un paper fonamental després de la reconquesta, moment en el qual Jaume I les incorpora al Regne de València i per extensió, a la Corona d'Aragó en el mateix any 1244, igual que Agullent.

Aquesta etapa és eminentment urbana i tranquil·la. Ens permetrà gaudir del patrimoni arquitectònic i pedalejar sense desnivells, pels carrers i avingudes que uneixen Albaida, Benissoda, Agullent i Ontinyent.

El barri de la Vila a Ontinyent marcarà el final del nostre periple per la Vall d'Albaida, en el mateix punt on comencem. La curta distància d'aquesta etapa ens permetrà també aprofitar la resta del dia per a tornar a casa, especialment si hem vingut des de lluny. És important al començar la travessia, comptar amb algun allotjament que ens permeta deixar els vehicles aqueixos dies i canviar-nos a la volta.

Quinta Etapa: Albaida-Ontinyent

Res millor que començar l'etapa de hui amb una detinguda visita al nucli urbà d'Albaida. El primer que ens crida l'atenció, és la grandària i solidesa del palau fortificat dels Mila i Aragó, Marquesos d'Albaida. Construït a la fi del segle XV sobre una fortalesa anterior. Posseeix tres torres de defensa conegudes com la de Ponent, la Central i la Torre Palacial. En les diferents façanes destaquen els escuts heràldics de successives èpoques i generacions. A l'interior, les sales estan decorades amb pintures barroques i són especialment rellevants les sales del Tron, de la Música, del Crist, la Blanca i el dormitori del Marqués. En una de les sales rehabilitades es troba el Museu Internacional de Marionetes (MITA), constituït com una col·lecció única des d'una perspectiva essencialment històrica. Estan representades titelles i marionetes de diferents països d'Europa, Àsia i Àfrica. Aquest museu és una visita imprescindible per la seua originalitat i valor artístic, on a més, també es recullen les últimes tendències de l'àmbit escènic i audiovisual.

Just darrere del Palau es troba altre museu no menys interessant, la casa del pintor José Segrelles, on es conserva la col·lecció antològica més important de l'artista, ja que ens permet vore la seua evolució com a pintor, des dels primers retrats fins a la que està considerada per alguns crítics com la seua

Església arxiprestal de l'Assumpció

En aquesta torre campanari és l'únic lloc de la Comunitat Valenciana on es realitza el toc manual de campanes, una tradició que es conserva des del segle XIII.

Palacio fortificado de los Mila y Aragón, Albaida.

obra mestra, "Pentecostes". José Segrelles va nàixer a Albaida i després de viure a Barcelona i Nova York va tornar al seu poble natal en 1931 i va construir la seua casa on va viure i va pintar fins a la seua mort.

L'església arxiprestal de l'Assumpció, queda també dins del recinte emmurallat, el Clos de la Vila, entre la casa de Segrelles i el palau. Aquest temple és un exemple del gòtic valencià del segle XVI, destacant sobretot el campanar que va ser utilitzat com a torre de vigilància. En aquesta torre campanar és l'únic lloc de la Comunitat Valenciana on es realitza el toc manual de campanes, una tradició que es conserva des del segle XIII.

Eixirem d'Albaida des del centre per a dirigir-nos cap a l'avinguda de la Fira, duta a terme sobre el que va ser el barranc del Bouet que, junt amb el riu Albaida, delimitava i

protegia el casc antic. Seguirem pel carrer del Pòsit i l'avinguda de Josep Giner per arribar a Benissoda, un dels pobles més petits de la comarca pel que fa al tamany, però que conserva també un museu molt interessant, el Museu Etnològic de la Vall d'Albaida, creat a petició de la Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida i remodelat en 2014 amb suport del Museu Valencià d'Etnologia.

Està organitzat en 6 àmbits que reflecteixen la vida de la comarca i la seua visita és més que recomanable sobretot perquè s'han ampliat els continguts donant-li una visió més social i establint llaços entre el passat i el present evitant, en tot moment, la mirada nostàlgica que caracteritza altres museus.

Agullent, la població a la que arribem quasi de manera immediata i sense tocar apenes carretera. Molt vinculada al turisme rural i a

Panoràmica d'Ontinyent des de el mirador.

l'excursionisme, Agullent és una localitat també molt compromesa amb el medi ambient i l'entorn natural. La seua situació privilegiada als peus de la serra del seu mateix nom, convida constantment a descobrir els paratges pròxims, alguns dels quals com l'ermita de Sant Vicent, la Font Jordana o la Font Maciana, queden molt prop del nucli urbà i són punt de partida d'itineraris senyalitzats cap a la serra d'Agullent, la Covalta i l'alt del Torrater. En el nucli urbà tenim a prop el Molí Fariner, la visita del qual és molt interessant, l'església de Sant Bertomeu, clar exemple del barroc valencià i el convent de Sant Jacint construït al segle XVI. A Ontinyent arribarem pel Camí Vell d'Agullent, l'antic camí que comunicava totes dues poblacions abans de la construcció dels nous accessos.

Ontinyent, serà el punt final de la nostra travessia, el lloc on vam començar dies enrere. La ciutat d'Ontinyent és la capital de la Vall d'Albaida.

La Vila.

Camí de l'Alba.

Aquest camí manté el traçat primitiu i el seu origen es remunta al bronze valencià i l'època ibera, a tenor dels jaciments oposats al costat d'ell al llarg de la història.

Amb la romanització, el camí s'aniria consolidant i va tindre un paper fonamental, sobretot, després de la conquesta de Jaume I en la qual el terme d'Ontinyent abastava les

poblacions d'Agullent i Fontanars. Ontinyent, serà el punt final de la nostra travessia, el lloc en el qual vam començar dies enrere. La ciutat d'Ontinyent és la capital de la Vall d'Albaida. Concentra quasi la meitat dels habitants de la comarca i té tot tipus de serveis: hospital, comerços, tallers i botigues de bicis, àmplia oferta cultural i bons restaurants. Posseeix també hotels de qualitat, tant a la ciutat com als voltants que poden servir-nos com a base per a la nit prèvia a la travessia.

Ontinyent ha basat gran part de la seua prosperitat en el desenvolupament tèxtil que va començar a créixer i expandir-se amb força en la segona meitat del segle XX, gràcies, sobretot, a l'especialització en la fabricació de roba de llar i mantes de llana de gran qualitat. De fet, les marques tèxtils són un referent en la resta d'Espanya i molt conegudes a nivell internacional.

Aquesta prosperitat econòmica ha permés el creixement de la ciutat i en part, la conservació i restauració del patrimoni cultural del barri de la Vila, declarat Conjunt Històric Artístic en els anys setanta.

El barri de la Vila va ser el primer nucli urbà d'Ontinyent i és un dels conjunts medievals més representatius de les terres valencianes.

A principis del segle XV Ontinyent era una ciutat rica, comercial i populosa, la tercera després de Xàtiva i Oriola, amb un terme molt més ampli que incloïa les poblacions d'Agullent i Fontanars dels Alforins.

La seua situació estratègica, entre el riu Clariano i la serra, a la frontera amb el regne de Castella, la van convertir en una vertadera fortalesa amb probable origen romà.

Podem començar el nostre recorregut des de la plaça de l'Ajuntament, el conjunt del qual

data de l'època de Carlos III, i fixar-nos en els palaus i casalots dels carrers que conflueixen a la plaça. Enfront de l'Ajuntament, es troba el palau de Torrefiel i des de la plaça es pot ascendir al barri de la Vila per la Costera de la Bola, que val la pena recórrer amb calma.

L'església de Santa Maria és el monument principal del conjunt, data del segle XIII i és d'estil gòtic. Consta d'una sola nau dividida en tres trams i posseeix el segon campanar més alt d'Espanya després de la Giralda. Destaca el carrer Major de la Vila, o de la Trinitat, d'aspecte senyorial, amb dovelles de pedra a les cases i carrerons sense eixida.

Cases pintades de colors i edificis heretats com la Casa de Palà, la Casa Abadia, o el Palau de la Duquesa d'Almodóvar (Palau de la Vila) que va marcar el punt d'inici de la nostra travessia. Fora del recinte de la Vila, el convent dels Pares Franciscans, compta amb un interessant museu de ciències naturals, on poden observar-se diverses col·leccions de fauna espanyola, africana i americana, juntament amb un altre xicotet museu de monedes antigues, peces d'art precolombines, vestigis de l'Antic Egipte i ceràmica valenciana, juntament amb un xicotet jardí botànic.

L'entorn d'Ontinyent, de la mateixa manera que a la resta de la Vall d'Albaida estava constituït per un paisatge agrari que va començar a invertir-se a partir dels anys cinquanta. Les masies disperses que hem vist al llarg del recorregut signifiquen una part important del patrimoni etnològic i

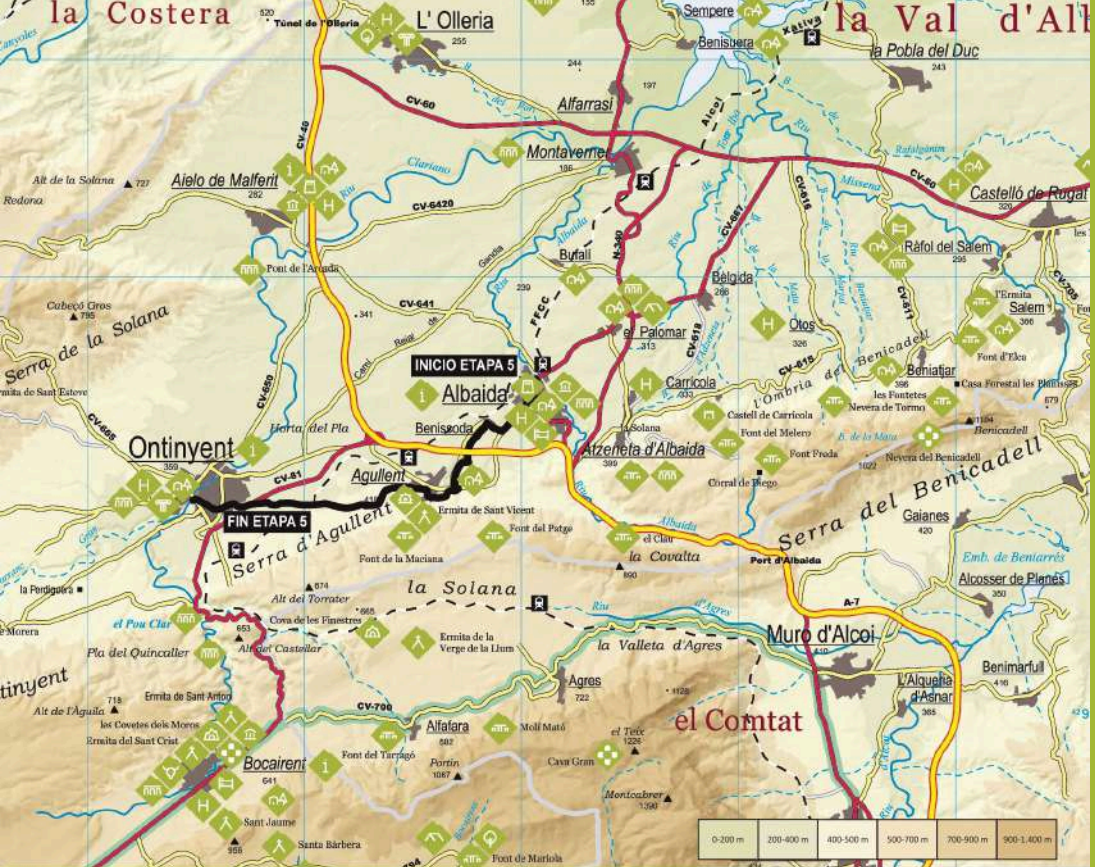
arquitectònic rural, resultat d'una època que va començar al segle XVIII i que es va desenvolupar, sobretot, a la fi del XIX aconseguint el seu apogeu a principis del XX, moment de màxima ocupació rural. Els camps estaven cultivats i en les masies vivien famílies senceres de la terra i els recursos que aquesta els podia donar.

Amb la industrialització començarà l'emigració i un progressiu i imparabile procés d'abandó que ha arribat fins als nostres dies. Hui els nous models econòmics i de turisme intenten recuperar aquest patrimoni, tornar a habitar les finques i recuperar els pobles que van ser abandonats. La Vall d'Albaida està oberta a veïns i visitants per oferir el millor del seu territori: el paisatge, els pobles, la gent i la seua gastronomia. El turisme responsable és una de les opcions, sobretot, si contribueix al desenvolupament econòmic amb el respecte a l'entorn i la protecció ambiental. La nostra proposta no és només una guia de viatges, és també una proposta sociocultural que ens permeta anar més enllà del lloc de destinació.

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21207558>

Quinta Etapa: Per terres del Marquesat a la vila Reial

Fitxa tècnica

9,88 km

143 m

110 m

No

430 m

312 m

Camins i pistes: 9,58 km

Carretera: 0,30 km

Dificultat física: Fàcil

Dificultat tècnica: Fàcil

Punt d'inici: Albaida

Punt final: Ontinyent

Perfil orogràfic

430 m

312 m

0

2,5

4,9

7,4

9,88 km

El Palau dels Milà i Aragó

En Albaida

Va ser la residència dels marquesos d'Albaida i construït en el segle XV sobre les muralles del segle XIII. Al seu interior alberga les restes d'una antiga casa d'origen medieval (Sala Gòtica) i les magnífiques pintures barroques de Bertomeu Albert, considerades com les pintures de temàtica pagana més importants i millor conservades de la Comunitat Valenciana. Adossat al palau es troba la Porta de la Vila, un arc de mig punt construït en el segle XV, que tancava l'accés al recinte emmurallat o Clos de la Vila.

albaida.es

Plaça Major s/n
(Palau dels Milà i Aragó)
46860 Albaida
T 96 239 01 86
mita@albaida.es

Museu Internacional de Titelles d'Albaida

Titelles de tot el món

Inaugurat en 1997, el Museu Internacional de Titelles, situat en una de les sales del Palau dels Milà i Aragó a Albaida, alberga una col·lecció de titelles i marionetes de tots els continents del món. En ell es poden trobar, entre altres, els guinyols de les notícies del guinyol i Cuorelandia, els personatges de Gomaescuma, els Caragolímpics de plastilina, els automats de Francisco Sanz i les titelles de l'illa de Java que són Patrimoni de la Humanitat. Es programen visites guiades, tallers i activitats per als més xicotets.

albaida.es

Plaça Major s/n
(Palau dels Milà i Aragó)
46860 Albaida
T 96 239 01 86
mita@albaida.es

Casa Museu José Segrelles

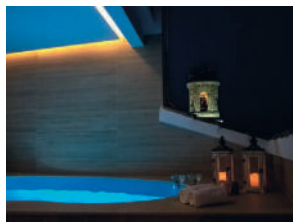
Ab més de 10.000 llibres

Conegut universalment, el pintor i il·lustrador José Segrelles va nàixer a Albaida i allí va tornar els últims anys de la seva vida. El museu custodia la col·lecció antològica més important de l'artista des dels seus primers quadres fins a la seua obra mestra, "Pentecostes", obra fonamental en la seua temàtica mística. Destaca especialment la seua biblioteca amb més de 10.000 llibres i el propi estudi del pintor. La casa museu es troba al costat de l'església i del palau, en un deliciós racó de la plaça que porta el seu nom.

museosegrelles.es

Plaça Pintor Segrelles, 13
46860 Albaida
T 96 239 01 88 - 606 36 48 31
Consultad horarios de visita
museosegrelles@museosegrelles.com

La Sitja

Només adults

Situat en la població de Benissoda, en un atzucac, o carreró típic sense eixida d'origen musulmà a l'estil de les medines, aquest hotel rural té una preciosa terrassa, un xicotet Spa d'ús privat i una sèrie de detalls que converteixen aquest espai en un lloc seré i tranquil al cor de la Vall d'Albaida. La gastronomia està basada en el mercat de proximitat, tant en vins com en productes de la comarca.

lasitja.com

C/Canonge Revert,5
46869 Benissoda
T 96 239 85 70
info@lasitja.com

El Molí Fariner

A Agullent

El molí fariner d'Agullent va ser construït a mitjans del segle XV. Utilitzava l'aigua que venia canalitzada de la Font Jordana i estava explotat, com solia ser habitual, en règim d'arrendament, sobretot durant el règim feudal, en el qual els propietaris solien ser nobles o com en aquest cas, el propi rei, a qui el moliner li pagava els drets d'explotació. L'aigua que movia les rodes del molí s'emprava també per a regar algunes hortes del poble. Pot concertar-se la visita amb previ avís.

turismeagullent.com

T 96 290 70 80
info@turismeagullent.com
agudesenvolupamentlocal@gmail.com

El barri de La Vila

A Ontinyent

El barri de la Vila va ser el primer nucli urbà d'Ontinyent, el qual es va originar en l'època islàmica, entre els segles XI i XII. En 1244, la Vila va ser conquerida per Jaume I i es va produir l'assentament dels nous colons i el progressiu desplaçament de la població morisca cap a l'exterior de les muralles. Aquest barri medieval malgrat algunes transformacions patides, manté la seua essència i ha sigut recuperat per tal de mantindre's viu. Un passeig per la Vila serà el contrapunt final del nostre viatge amb bicicleta per la Vall d'Albaida.

turismo.ontinyent.es

Tourist Info Ontinyent
Plaça de Sant Roc, 2 (Palau de la Vila) 46870 Ontinyent
T 96 291 60 90
ontinyent@touristinfo.net

**La Vall
d'Albaida**

Les rutes temàtiques

Les rutes temàtiques que a continuació es descriuen permeten ampliar, per a aquells cicloturistes que ho desitgen, la ruta general. Es pretén amb les 8 rutes temàtiques o variants, un major coneixement de la comarca i en alguns casos, enllacen també poblacions per les quals no discorre la travessia general descrita per etapes. En totes es recorren llocs de gran interès paisatgístic o cultural que queden prop de la ruta principal i que enriqueixen el coneixement de la comarca, augmentant els dies de viatge. Estan dissenyades de manera que connecten amb la ruta general en uns punts o poblacions determinades. És imprescindible descarregar-se el track corresponent des del codi QR o des de la pàgina de la Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida, utilitzant el GPS o el telèfon intel·ligent amb l'aplicació corresponent.

Les Rutes Temàtiques tenen un caràcter circular excepte tres d'elles que són de caràcter lineal: el Camí dels Corporals de Llutxent, el Camí de Jaume I a la Vall d'Albaida i l'Ombria del Benicadell. En aquests casos, la ruta temàtica substitueix a la general per una altra variant de caràcter més cultural en les dues primeres, i més muntanyenca en l'Ombria del Benicadell. La resta són circulars i destaquen les rutes temàtiques, que poden realitzar-se en família com Els Pobles del Riu, el Camí dels Corporals de Llutxent o el Camí de Jaume I.

El barranc del Joncar

L'entorn que proposem recórrer queda protegit pels contraforts orientals de la serra Grossa que forma com una xicoteta vall resguardada dels vents. L'artèria principal és el barranc del Joncar, que naix en l'Ombria del Xorlit a 800 m d'altura i desemboca en el riu Clariano. El retorn es realitza pel Camí de l'Ombria, vorejant la serra i amb àmplies vistes sobre la vall, la serra i la població d'Aielo. Abans d'arribar de nou a la població, passarem molt prop de l'antiga Fàbrica de Llum, una xicoteta central que va portar la llum a la població en 1895 i va arribar a subministrar electricitat además d'Aielo a l'Olleria, Ontinyent i fins i tot, a Bocairent. És un entorn que val la pena visitar, així com el pont d'Allà Baix, al costat de la fàbrica, construït en el segle XVI, important element d'accés al municipi, a l'horta vella i a la Serratella que travessa el riu Clariano i per on es venia antigament des d'Ontinyent i que, malgrat els anys, ha resistit les fortes avingudes del riu.

Podem enriquir la nostra ruta temàtica amb la visita als llocs d'interés d'Aielo, com la Casa Palau dels senyors de Malferit, declarat Bé d'Interés Cultural, l'origen de la qual es remunta probablement al segle XV.

Actualment i després de la seua rehabilitació, és la seu de l'Ajuntament.

La fàbrica de Llum d'Aielo de Malferit.

La fàbrica de licors de 1880 que va arribar a ser proveïdora de la Casa Reial, actualment en actiu. I per descomptat, el Museu Nino Bravo que recopila la seua trajectòria personal i professional. Un temple plagat d'objectes personals, fotografies, vestits, discografia, retallades de premsa i audiovisuals. Una mostra que no et deixarà indiferent.

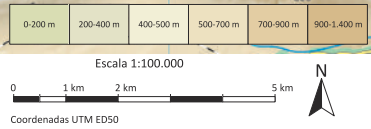
Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21207291>

Temàtica. El barranc del Joncar

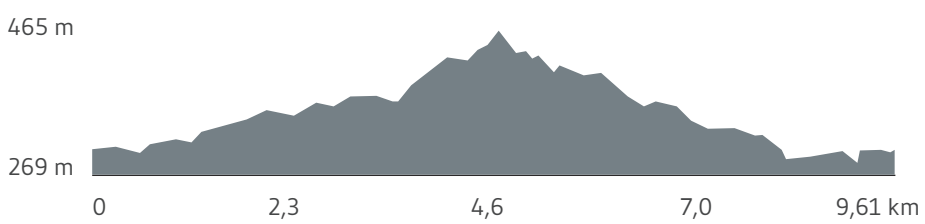

Fitxa tècnica

- 9,61 km
- 188 m
- 187 m
- Sí
- 465 m
- 269 m

Dificultat física: Fàcil
Dificultat tècnica: Fàcil
Punt d'inici: Aielo de Maiferit
Punt final: Aielo de Maiferit

Perfil orogràfic

Els Pobles del Riu

La séquia principal que unia els pobles del riu tenia el seu origen en un assut musulmà, entre l'ermita de Colata a Montaverner i la Venta d'Alfarrasí. L'aigua arribava fins a Bellús i regava les hortes de Sempere, Guadassequies i Benissuera, d'ahí el nom dels Pobles del Riu.

La ruta temàtica ens permetrà conèixer el paisatge dels pobles del riu, des de Bellús com a punt de partida fins a Alfarrasí, el topònim de la qual ve d'un antic ofici valencià, el alfarrazador, que consistia a calcular a ull el valor de la fruita en l'arbre per a vendre-la abans de la seua recol·lecció. Durant el trajecte circular, podrem conèixer els horts que encara es conserven a la séquia del riu, gaudir de les vistes sobre l'embassament de Bellús construït en 1995 i visitar els nuclis urbans, com Benissuera en el centre dels quals s'alça el Palau dels Bellús, datat entre els segles XIII i XVI, el preciós entorn de l'església de l'Esperança en Guadasséquies o Sempere, el poble més xicotet de la Vall situat al costat de l'embassament. Aquesta ruta temàtica va ser dissenyada, inicialment, per Terra de Patrimoni per a senderisme, i també pot realitzar-se amb bicicleta.

Tot i la industrialització, els pobles del riu encara conserven un interessant patrimoni cultural i xicotetes hortes al costat dels nuclis urbans

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21206660>

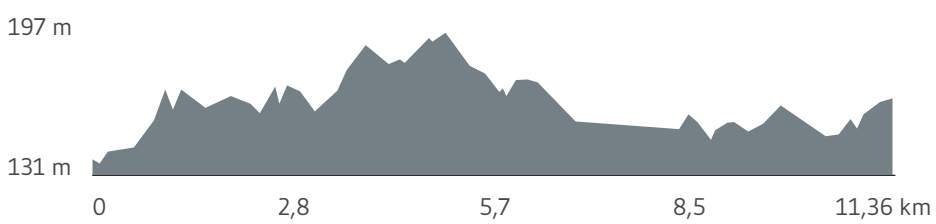
Temàtica. Els Pobles del Riu

Fitxa tècnica

- 11,36 km
- Sí
- 101 m
- 197 m
- 65 m
- 131 m

Dificultat física: Fàcil
Dificultat tècnica: Fàcil
Punt d'inici: Bellús
Punt final: Bellús

Perfil orogràfic

El Surar de Pinet - Llutxent

El Surar de Pinet-Llutxent és un paratge natural situat en la Vall d'Albaida, al nord de la comarca i al límit amb La Safor, que conserva el bosc de sureres més meridional de la Comunitat Valenciana. La seua importància radica en el fet de que es troba molt allunyat de les zones on es conserven suredes pures, boscos ben estructurats, en estat natural, és a dir, sense que l'home haja participat o contribuït al seu desenvolupament, per trobar en aquests llocs el seu hàbitat primigeni.

La geologia és la responsable de que les sureres puguen desenvolupar-se, ja que solen créixer en sòls silícis i encara que, ací no apareix, el pinastre i la presència d'argiles descalcificades, possibilita el creixement d'aquestes espècies vegetals. El clima també té molt a veure en el desenvolupament d'aquest tipus de vegetació, ja que aquest lloc acumula molta humitat ambiental procedent dels vents del mar.

El paratge del Surar es troba a cavall entre els termes municipals de Pinet i Llutxent. La nostra ruta temàtica parteix del xicotet poble de Pinet, el més septentrional de la comarca, als peus de la serra del Buixarró i ascendeix decidida fins al Pla de la Nevera, superant un important desnivell, per a continuar fins al punt més alt conegut com el Molló del Sabater a quasi 700 m d'altura.

Des d'ací, ja en descens passarem per la Microreserva de Flora del Surar, on es troba la balsa del Surar i una xicoteta àrea recreativa.

La seua importància radica en que es troba molt allunyat de les zones on es conserven suredes pures, boscos en estat natural

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21205727>

Temàtica. El Surar de Pinet - Llutxent

Fitxa tècnica

14,36 km

Sí

384 m

699 m

384 m

327 m

Dificultat física: Fàcil
Dificultat tècnica: Fàcil
Punt d'inici: Pinet
Punt final: Pinet

Perfil orogràfic

699 m

327 m

0

3,6

7,2

11

14,36 km

El Camí dels Corporals de Llutxent

El misteri dels Corporals de Llutxent, també conegut com els Corporals de Daroca, té el seu origen en uns manuscrits que es van descobrir en 1340 en els quals es descriuen uns fets esdevinguts durant la reconquesta. Segons expliquen els documents, durant una missa de campanya al castell de Xiu, els musulmans van atacar el campament i el capellà, que era de Daroca, va amagar les formes sagrades embolicades en draps. Després del setge, quan van anar a recuperar-les, aquestes degotaven sang. Els soldats, en veure els draps tacats, en una parencia de valentia van recuperar el castell. Davant el miracle, i sense posar-se d'acord, es va decidir que els draps es conservarien allí on una mula parara, ja que els soldats eren aragonesos. La mula va anar fins a Daroca i va caure rendida. El camí que va seguir la mula, segons la llegenda, és el Camí dels Corporals, hui utilitzat com a peregrinació a Daroca des de Llutxent. La ruta temàtica parteix de Llutxent i accedeix al Convent del Corpus Christi. Segueix pel nord de la comarca i va vorejant el peu de mont de la serra Grossa. Creua diversos barrancs que descendeixen de la muntanya i arriben a Quatretonda, l'església amb torre hexagonal, és el monument de major interès. A Benigànim val la pena detindre's en el seu centre històric, especialment en el

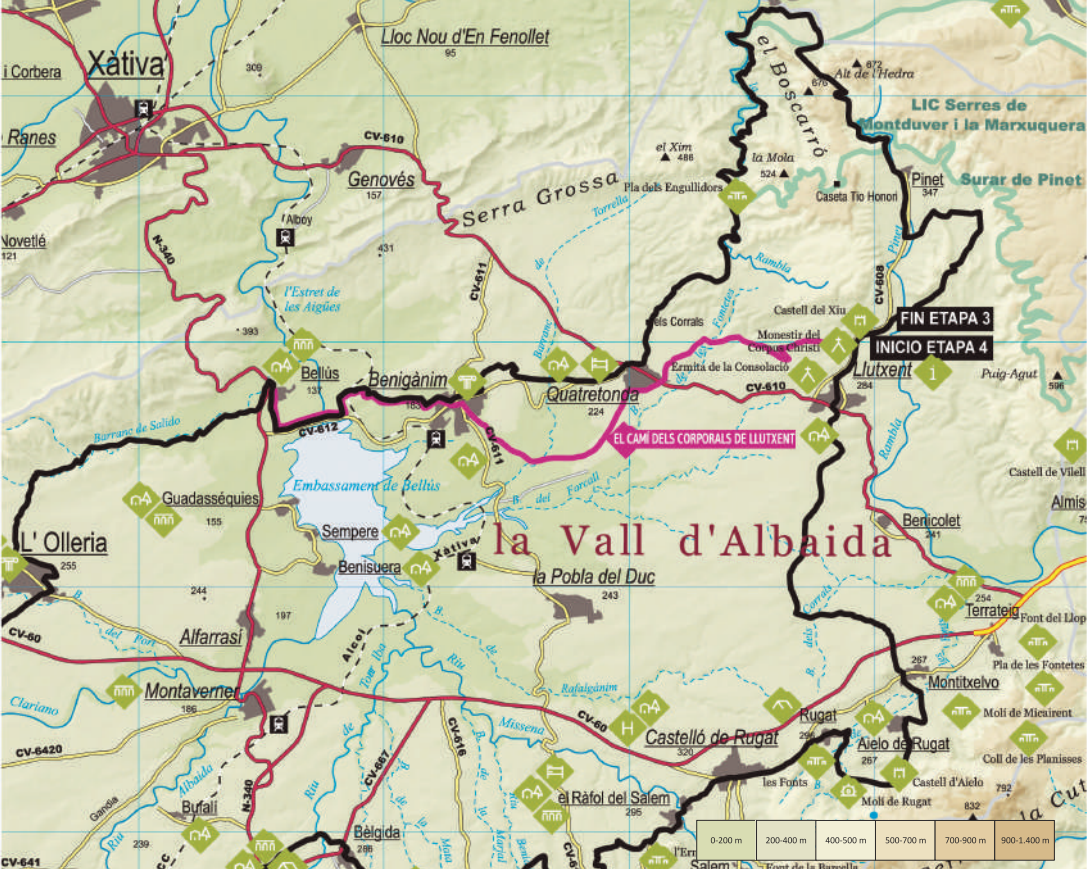

barri de l'Illeta, amb els seus carrers estrets i irregulars. Benigànim destaca a més perquè amb el seu conjunt de cinc esglésies suposa el pas per la història de l'art, contenint la totalitat d'estils des de l'Alta Edat mitjana fins a la primera meitat del segle XX. Des d'ací, després de creuar l'embassament arribem a Bellús, últim poble de la Vall d'Albaida per on passa el Camí dels Corporals que continua, per l'Estret de les Aigües, fins a la ciutat de Xàtiva.

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21204344>

Temàtica. El Camí dels Corporals de Llutxent

Fitxa tècnica

	16,08 km		No
	156 m		374 m
	299 m		139 m

Dificultat física: Fàcil
Dificultat tècnica: Fàcil
Punt d'inici: Llutxent
Punt final: Bellús

Perfil orogràfic

374 m

139 m

0 4,0 8,0 12 16,08 km

El Camí de Jaume I a la Vall d'Albaida

La Ruta Temàtica de Jaume I a la Vall d'Albaida parteix del Convent del Corpus Christi en Llutxent i finalitza en la Vila d'Ontinyent, punt de partida i final de la travessia cicloturista. La Pobla del Duc, Montaverner i Bufali són els nuclis urbans pels quals passa la ruta i els tres són fundacions creades pel propi Jaume I sobre antigues alqueries islàmiques. Montaverner, en concret, va tindre una gran importància ja que es trobava en la confluència dels rius Albaida i Clariano i així, el monarca cristià assegurava el camí cap a Alacant.

La nostra ruta circula per corriols i camins rurals com el Camí Reial de Gandia, en un itinerari dissenyat per al turisme familiar i per a realitzar a peu, amb bicicleta o a cavall.

Durant tot el trajecte es descobreix, des del cor de la Vall, els paisatges agrícoles més humanitzats, rodejats de muntanyes i amb una sèrie de pobles de gran valor històric i patrimonial. Els nuclis medievals d'Albaida, amb el Castell Palau dels Milà d'Aragó, el Convent del Corpus Christi de Llutxent sorgit de la llegenda dels Corporals de Daroca i la Vila d'Ontinyent són arguments més que suficients per a una detinguda visita.

El Camí de Jaume I és una invitació a descobrir, a través de la seua figura, la cultura i el paisatge d'un territori marcat per la història.

La ruta "Jaume I a la Vall d'Albaida" és un homenatge cultural al rei que va fundar el regne de València i va integrar en ell els pobles de la Vall d'Albaida

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21203953>

Temàtica. El Camí de Jaume I a la Vall d'Albaida

Fitxa tècnica

	36,43 km		No
	447 m		351 m
	384 m		167 m

Dificultat física: Fàcil
Dificultat tècnica: Fàcil
Punt d'inici: Llutxent
Punt final: Ontinyent

Perfil orogràfic

351 m

167 m

0 9,1 18 27 36,43 km

Penyes Albes y Terrateig

La ruta temàtica Penyes Albes i Terrateig ens permetrà conèixer, en tot just 11 km, el Paratge Natural Municipal als terrenys forestals de Montitxelvo i Terrateig. Va ser declarat paratge protegit en 2010 per la Generalitat Valenciana i té una superfície de 347 Ha. Des del punt de vista orogràfic, és un lloc prou complex i abrupte, amb un important desnivell, la qual cosa explica, a més de la seua orientació, la diversitat biològica. Es tracta d'un recés de naturalesa ben conservada amb alt valor botànic i paisatgístic com podrem comprovar. Poc després de començar l'ascens ens veurem immersos en una densa i exuberant vegetació, i si les pluges han sigut generoses, les fonts, rierols i brolladors com la Font Nevera, el Barranc del Tossal o el Pla de les Fontetes tindran aigua en abundància. La pujada per l'Umbrieta fins a Penyes Albes és dura i exigent, ja que es salva tot el desnivell en tot just 5 quilòmetres i prompte el bosc mediterrani s'ensenyoreix del camí amb trams que el cobreix per complet. Ací es conserven espècies vegetals com el freixe de flor desaparegudes en la resta de la serra d'Ador. Una mica més amunt del Pla de les Fontetes entrem en un paisatge de cultius abandonats, que ens recorden la duresa de la vida rural en llocs aïllats.

(...) és un lloc prou complex i abrupte, amb un important desnivell, la qual cosa explica, a més de la seua orientació, la diversitat biològica

Les Penyes Albes emergeixen sobre les últimes terrasses i engrandeixen encara més si cap aquest espectacular paratge.

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21203637>

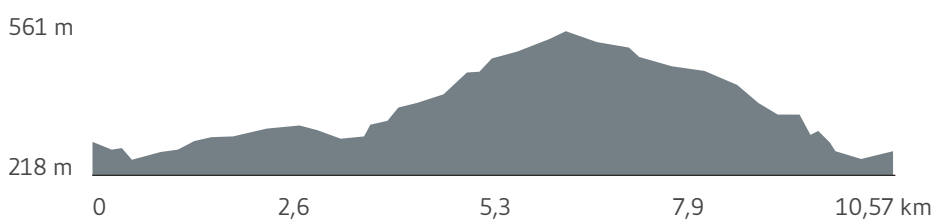
Temàtica. Penyes Albes y Terrateig

Fictxa tècnica

- 10,57 km
- Sí
- 470 m
- 561 m
- 470 m
- 218 m

Dificultat física: Moderada
Dificultat tècnica: Moderada
Punt d'inici: Montitxelvo
Punt final: Montitxelvo

Perfil orogràfic

L'Ombria del Benicadell

Símbol social i cultural des de fa segles, la serra del Benicadell és una d'aqueixes muntanyes que es queden per sempre gravades en la memòria. Molt vinculada a la Vall d'Albaida, constitueix la frontera natural entre les províncies de València i Alacant. De perfil vigorós i ben definit, té una bella silueta que és, perfectament, reconeixible des de lluny i els seus abruptes vessants li donen un ambient d'alta muntanya, tant per l'aïllament sobre la Vall, com pels núvols, que amb freqüència queden immòbils rodejant el seu cim. Una pista forestal recorre el paratge íntegrament, des del Ràfol de Salem fins a Atzeneta. La nostra proposta temàtica, com a variant a la ruta general cicloturista, és oferir una alternativa pels vessants més elevats del Benicadell, aprofitant aquest camí forestal apte per al ciclisme de muntanya.

La ruta temàtica parteix del Ràfol de Salem, en un primer moment, per carretera per a ascendir de forma ja més decidida fins a la casa forestal de les Planisses, al terme de Beniatjar. A partir d'ahí la ruta segueix direcció oest sense perdre altura i passant per la Font Freda, al mirador de la qual mereix la pena acostar-se. Vorem des de l'alt els pobles d'Otos, Carrícola, Bèlgida y El Palomar, pels que passa la travessia general i també,

(...) declarat Paisatge Protegit per la Generalitat Valenciana a l'any 2006, té per la seua orientació, una major pluviositat i per tant més vegetació (...)

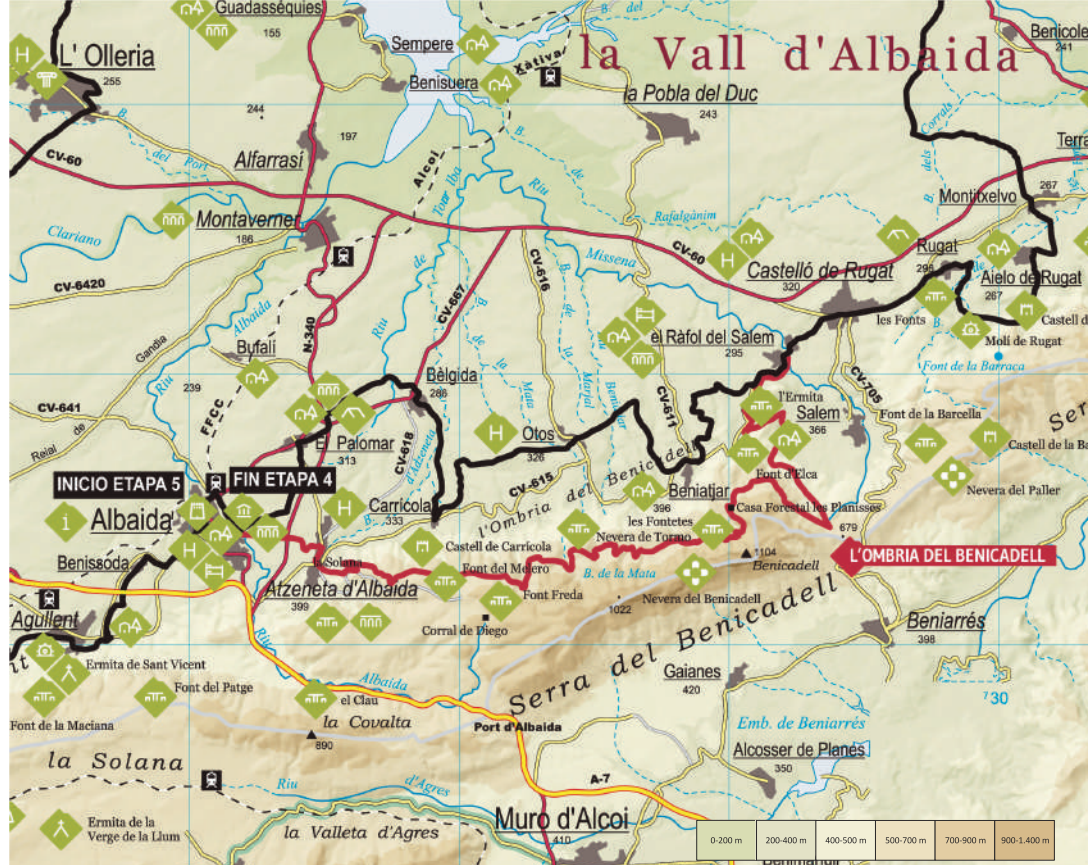
el castell restaurat del Benicadell. La ruta temàtica finalitza a Atzeneta d'Albaida per a enllaçar de nou amb la general a l'altura d'Albaida.

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21183636>

Temàtica. L'Ombria del Benicadell

Fitxa tècnica

	20,36 km		No
	777 m		826 m
	289 m		289 m

Dificultat física: Difícil
Dificultat tècnica: Difícil
Punt d'inici: el Ràfol de Salem
Punt final: Albaida

Perfil orogràfic

826 m

289 m

0 5,1 10 15 20,36 km

La Covalta

Amb la següent ruta temàtica podrem conèixer una part de la serra d'Agullent, recorrent tant el vessant més humanitzat pròxim a l'ermita de Sant Vicent, com la part meridional que permet gaudir d'extraordinàries vistes sobre la Vall d'Albaida, la Valleta d'Agres i la immensa muralla natural que forma la serra de Mariola. Durant el recorregut passarem per la Font Jordana i seguirem el camí que ens portarà a la casa de la Torre del Pantanet. La pujada, excepte el primer tram, és suau i mantinguda, seguint la cota dels 500 m sempre amb vista a la Vall d'Albaida. Passarem per la Font del Patge i anirem vorejant l'Alt del Corriol i de la Filosa fins als límits del terme municipal d'Agres. Abans de coronar la part alta de la serra i arribar a l'Alt del Torrater passarem molt prop de la cava de la Pedrera, un depòsit d'acumulació de neu amb planta circular excavat en la roca. És de destacar la intensa activitat econòmica que va suposar el comerç del gel fins al segle XVIII, i sobretot, la situació de la nevera a una altura relativament baixa, que indica clarament un canvi important de les condicions climàtiques. La ruta temàtica finalitza de nou a Agullent descendint pel camí dels Enginyers, construït pels enginyers forestals a principis del segle XX amb la finalitat de repoblar les muntanyes. Aquesta red de camins amb parets de pedra que recorren tota la serra d'Agullent i l'ombria

Si existeix alguna muntanya emblemàtica que defineix la Vall d'Albaida, a més del Benicadell, és el cim de la Covalta, situada a la part més oriental de la serra d'Agullent i en terme municipal d'Albaida

d'Ontinyent és una vertadera obra d'enginyeria de l'època i són un patrimoni cultural que mereix la seua cura i conservació.

Descàrrega la ruta:

<https://es.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=21182685>

Temàtica. La Covalta

Fitxa tècnica

 12,52 km

 Sí

 335 m

 654 m

 321 m

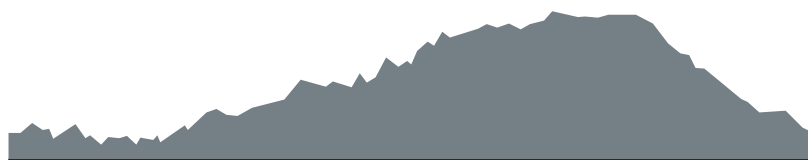
 391 m

Dificultat física: Moderada
Dificultat tècnica: Moderada
Punt d'inici: Agullent
Punt final: Agullent

Perfil orogràfic

654 m

391 m

0 3,1 6,2 9,3 12,52 km

Uns quants consells per a finalitzar o per a començar

Abans de plantejar-nos realitzar qualsevol travessia amb bicicleta incloent les seues diferents variants, hem de tindre en compte una sèrie de factors que permetran convertir el nostre viatge en una experiència agradable. Hem d'advertir al cicloturista, que sovint algunes de les rutes

i les etapes per la Vall d'Albaida transcorren per llocs solitaris, paratges naturals que no solen estar massificats o freqüentats, així que és fàcil no trobar-nos amb ningú. Per això, hem de ser autosuficients i disposar del necessari per a cobrir qualsevol eventualitat.

Comencem amb l'elecció de la bicicleta

La bicicleta deu ser de qualitat i per a això hem de recórrer a botigues especialitzades. Allí, ens aconsellaran segons la utilització que li anem a donar, i sobretot, ens garantiran que la màquina respon a les nostres necessitats. Ahí va la nostra seguretat..

Tipus de bicicleta

La Comunitat Valenciana té quasi el 70 % del seu territori cobert de muntanyes i la Vall d'Albaida no és una excepció. Això implica que segons la utilització que li anem a donar haurem de triar un tipus diferent de bicicleta.

Per al nostre terreny, les més robustes, segures i recomanables són les bicicletes de muntanya o MTB. Per a cicloturisme haurem d'optar per una bicicleta còmoda, de posició una mica més alçada i amb possibilitat de poder-li instal·lar alforges en el portaequipatges posterior. La BTT s'adapta a qualsevol situació amb xicotetes modificacions: gruix de les cobertes, regulació de la potència o adaptació del canvi de marxes.

La talla

La talla ha de ser la correcta. La talla en la bicicleta és el més important. Segons les nostres mesures haurà de ser la grandària de la màquina. Amb una talla inadequada anirem incòmodes i pot produir-nos lesions. Com a norma general, posats dempeus sobre la bici, la distància entre el tub horitzontal i l'entrecuix haurà d'estar entre 8 o 10 cm. La distància del selló al quadre es mesurarà estenent completament la cama i el taló recolzat sobre el pedal. D'altra banda, la tija no ha de sobreixir del quadre de la bici més enllà de la marca de seguretat.

El ciclisme és un dels esports més dinàmics i anaeròbics que es poden realitzar a l'aire lliure. Ens permeten viatjar mentre fem exercici i per això, la nostra forma física té que estar en consonància, adaptant els itineraris i la duració de les etapes a les nostres possibilitats

L'equip adequat

La roba té que ser l'adequada: l'equip d'hivern ha de constar necessàriament, d'una sèrie de capes que puguem llevarnos i posar-nos segons les circumstàncies. En una pujada el nostre cos generarà calor, en una baixada ens refredarem, amb la roba mullada de suor la sensació tèrmica és molt major i si l'aire traspasa la roba humida, podem passar molt fred i fins i tot arribar a una hipotèrmia. A l'estiu no hi haurà major problema que utilitzar una samarreta tècnica de ciclista o mallot que ens mantinga secs, i alguna peça lleugera d'abric com un tallavents o un impermeable que siga transpirable.

A l'hivern a la Vall d'Albaida s'arriben a aconseguir temperatures molt baixes, especialment a Fontanars dels Alforins o Bocairent. Podem practicar cicloturisme en el nostre territori sense cap problema durant tot l'any sempre que, disposem de la roba tècnica adequada, dissenyada específicament per a ciclistes.

Bàsicament són tres capes de protecció necessàries durant l'hivern. Una primera samarreta de material sintètic en contacte amb la nostra pell que ens mantinga sempre secs. Una segona peça, una mica més gruixuda, confortable i transpirable, també que ens conserve la calor corporal i en tercer lloc, la capa que ens manté aïllats de l'exterior, que transpire el vapor de nostre suor, però que no deixi passar ni el vent ni la pluja. Un anorac o impermeable de material específic de qualitat, que són utilitzats també en altres activitats de muntanya, i que hem de portar sempre en la motxilla.

El culote

El culote continua sent la peça imprescindible per al ciclisme. Adaptat al nostre cos, amb ajust anatòmic, el culot és còmode i insubstituïble. N'hi ha curts per a l'estiu i llargs per a l'hivern, aquests últims lleugerament apelfats per a una efectiva protecció contra el fred.

El calçat

El calçat sempre ha de ser de sola rígida per a evitar lesions o deformacions en les plantes dels peus, però que al seu torn ens permeten caminar amb certa comoditat quan vulguem baixar de la bicicleta per a visitar qualsevol lloc d'interès. El pedal automàtic és molt recomanable perquè ens donarà seguretat i converteix el nostre cos i la bici en un tot inseparable. Les cales van en la part inferior i s'agarren amb un enganxament als pedals. Hi ha sabatilles per a pedals automàtics amb les que les cales queden amagades entre els tacs de la sola i et permeten caminar amb certa normalitat.

Respecte a l'alimentació, sempre serà convenient portar algun complement energètic com ara barretes o gels per al seu consum sobre la marxa. Aigua per descomptat, en funció del recorregut, la duresa i el pas per fonts o pobles. Estar sempre ben hidratats és fonamental

I per últim, els accessoris

Calçetins, guants que ens protegeixen les mans, ulleres de sol, imprescindibles també i que evitaran el xoc d'insectes o branques contra els nostres ulls i per descomptat, el casc. El casc, no solament ens pot salvar la vida en cas de caiguda, sinó que a més ens protegeix del fred i de la intensa calor, evitant la insolació, ja que actua com un termoregulador del nostre organisme. Està demostrat que els ciclistes que utilitzen casc, la seua temperatura en actiu és més constant, tenen menys problemes, passen menys calor i es recuperen abans després de l'esforç. Hi ha vertaderes meravelles al mercat especialitzat, que pesen molt poc i no signifiquen en absolut cap molèstia per al nostre cap, ni tan sols a les pujades.

Les ferramentes

Encara que pot haver-hi models de bicicleta que utilitzen algun tipus d'eina específica, en general, per a les reparacions bàsiques, totes bicicletes solen utilitzar el mateix tipus d'eines.

Poden resumir-se en un joc de claus allen, unes xicotetes alicates, una navalla, un parell de cambres de recanvi i pegats, una manxa infladora, un tronxacadenes, si és possible amb una baula estàndard, oli per a bicicletes i desmuntables per a canviar la coberta en cas de punxada. També ve bé, un rotllo de cinta aïllant, unes brides, unes xicotetes tisores i un xicotet tros de cambra per a reparar provisionalment, algun possible trencament de la coberta. No podem oblidar també portar una farmaciola bàsica, amb l'imprescindible i una motxilla xicoteta on transportar tot l'anterior. Si el trajecte és llarg, o és una travessia de diversos dies, potser convé més portar alforques o transportar el necessari en el portaequipatges, ben subjecte i dins d'un petate impermeable com els que utilitzen en barranquisme, subjecte al llarg del portaequipatges.

Segona edició: 2020

© 2017 José Manuel Almerich Iborra por textos y fotografías

© 2017 Mayte Martínez López per fotografies

© 2017 AFO (Agrupació Fotogràfica Ontinyent) cedides per
l'Ajuntament d'Ontinyent. Pàgina 12 Jordi Olcina

Disseny:

Que Viene el Coco Estudio Creativo

Maquetació i coordinació:

Mapa de Ruta SLU

Drets exclusius d'edició:

Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida

C/ Sant Francesc, 8 pl. Baixa 46870 Ontinyent

turisme@mancovall.com

valldalbaida.com • mancovall.com

Queda prohibida, excepte excepció prevista en la Llei, qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública i transformació d'aquesta obra sense comptar amb l'autorització dels titulars de la seua propietat intel·lectual.

Connecta la Vall

*Pla de competitivitat turística
de la Mancomunitat de Municipis
de la Vall d'Albaida*

valldalbaida.com

